

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Філологічний факультет

Кафедра прикладної лінгвістики

«Допущена до захисту»

Завідувач кафедри

 Ніна ФІЛІПОВА

«25» червня 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

**на тему: «Створення електронного посібника для самостійної
роботи студентів: “Лінгвістичне моделювання у художньому просторі**

Дж. Роулінг (романи про Гаррі Поттера)”» /

**«Creation of an electronic manual for students' self-study: “Linguistic
world modeling in the artistic space of J. Rowling (Harry Potter novels)”»**

Виконала: студентка групи 4721

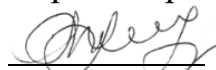
Спеціальності 035 Філологія,

спеціалізації 035.10 «Прикладна

лінгвістика»

 Волкова Ю.С.
Підпис ПІБ

Керівник роботи:

 Данильчук О.М.
Підпис ПІБ

Миколаїв – 2025 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ
АДМІРАЛА МАКАРОВА
Філологічний факультет**

Кафедра прикладної лінгвістики

Спеціальність 035 «Філологія» спеціалізація 035.10 «Прикладна лінгвістика»

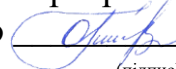
Галузі знань 03 Гуманітарні науки

Освітня програма ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

О. В. Гогоренко
(підпис)

«25» червня 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Студентці Волковій Юлії Сергіївні

(Прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Створення електронного посібника для самостійної роботи студентів: Лінгвістичне моделювання у художньому просторі Дж.Роулінг (романи про Гаррі Поттера)»

Керівник роботи: к.філ.н, доц. Данильчук О.М.

Тема затверджена наказом ректора № 242-УЧ від 28.02.2025

2. Термін подання роботи: 17.06.2025 р.

3. Вихідні дані по роботі: створення електронного посібника для самостійної роботи студентів на вказану вище тему.

Перелік питань, що підлягають розробці (найменування розділів)_ 1. Концепт як основна одиниця дослідження в когнітивно-дискурсивній парадигмі мови. 2. Лінгвістичне світомоделювання у художньому просторі Дж. Роулінг. 3. Створення електронної версії навчального посібника на вказану вище тему. 5. Перелік презентаційних матеріалів Презентаційний файл PowerPoint для виступу на захисті дипломної роботи.

6. Консультанти розділів роботи

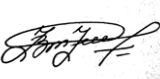
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 12.09.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір і теми випускної кваліфікаційної роботи, укладання бібліографії за обраною темою; опрацювання наукової і навчальної літератури за обраною темою	до 30.09.2024 р.	Виконано
2.	Укладання плану-проспекту роботи.	до 15.10.2024 р.	Виконано
3.	Збирання, аналіз, систематизація фактичного матеріалу до досліджуваної теми	до 31.10.2024 р.	Виконано
4.	Написання тексту «Вступу»	до 11.11.2024 р.	Виконано
5.	Написання тексту 1 розділу	до 30.11.2024 р.	Виконано
6.	Написання тексту 2 розділу	до 29.02.2025 р.	Виконано
7.	Написання тексту 3 розділу і загальних «Висновків»	до 29.03.2025 р.	Виконано
8.	Подання чернетки повного тексту роботи керівникові. Доопрацювання тексту роботи згідно з зауваженнями керівника	до 20.04.2025 р.	Виконано
9.	Попередній захист випускної кваліфікаційної роботи	29.05.2025 р.	Виконано
10.	Доопрацювання повного тексту, подання оформленої за чинними вимогами випускної кваліфікаційної роботи на кафедру прикладної лінгвістики	10.06.2025 р.	Виконано
11.	Отримання відгуку керівника	14.06.2025 р.	Виконано
12.	Отримання рецензії	17.06.2025 р.	Виконано
13.	Подання повного пакету документів, що супроводжують дипломну роботу	17.06.2025 р.	Виконано
14.	Отримання допуску випускної кваліфікаційної роботи до захисту	18.06.2025 р.	Виконано

Студент

(підпис)

Волкова Ю.С..
(ПІБ)

Керівник роботи

(підпис)

к.ф.н., доц. Данильчук О.М.
(ПІБ)

**«Створення електронного посібника для самостійної роботи студентів:
“Лінгвістичне моделювання у художньому просторі Дж. Роулінг (романи про
Гаррі Поттера)”»**

Анотація. У роботі розглянуто особливості створення електронного навчального посібника для самостійної роботи студентів-філологів на основі лінгвістичного аналізу художнього простору романів Дж. Роулінг. У центрі уваги – інтеграція лінгвістичного моделювання в електронний формат подання навчального матеріалу. Здійснено акцент на когнітивно-дискурсивних підходах до аналізу концептосфери, методиці формування навчальних завдань, а також візуалізації лінгвістичних структур і смислових полів. Запропоновано ефективну модель електронного ресурсу, що поєднує інтерпретацію художнього тексту з активною самостійною роботою студентів, розвиває аналітичні, інтерпретаційні й дослідницькі навички, адаптовані до цифрового освітнього середовища.

Ключові слова: електронний посібник, концептосфера, лінгвістичне моделювання, художній простір, дискурс, Дж. Роулінг, когнітивна лінгвістика, самостійна робота.

«Creation of an electronic manual for students' self-study: “Linguistic world modeling in the artistic space of J. Rowling (Harry Potter novels)”»

Summary. The paper presents a concept of an electronic textbook aimed at organizing independent linguistic analysis based on the fictional world created by J. K. Rowling. The proposed educational resource is built upon the integration of cognitive-discursive and conceptual approaches to language phenomena within literary texts. Particular attention is paid to the modelling of conceptospheres, lexical-semantic fields, and pragmatic structures through interactive modules. The textbook structure includes thematic tasks, semantic maps, multimedia elements, and exercises for interpretation and self-assessment. The integration of linguistic modelling with digital visualization tools enhances cognitive involvement and supports the development of analytical and interpretative skills among philology students. The electronic format ensures flexibility, adaptability, and interactivity in learning.

Keywords: electronic textbook, linguistic modelling, conceptosphere, fictional discourse, J. K. Rowling, interpretation, philology education, independent learning.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ	20
1.1. Поняття лінгвістичне моделювання	20
1.2. Концептуалізація художнього простору в літературі	22
1.3. Лексичні поля та їхня роль у формуванні художнього образу	24
Висновки до першого розділу	26
РОЗДІЛ 2. МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ПРИЙОМИ У РОМАНАХ ПРО ГАРІ ПОТТЕРА	27
2.1. Лексичні особливості в романах J. K. Rowling (на прикладі роману «Гаррі Поттер і філософський камінь»)	27
2.1.1. Літературознавчий контекст: Джоан Роулінг як постать у сучасній англійській літературі	27
2.1.2. Неологізми та специфічна лексика магічного світу	29
2.1.3. Власні назви та їх семантичні функції	32
2.1.4. Лексичні поля у художньому просторі письменниці	35
2.2. Мовний стиль героїв у романах про Гаррі Поттера (на прикладі роману «Гаррі Поттер і таємна кімната»)	38
2.3. Сюжетно-композиційні особливості у романах письменниці (на прикладі роману «Гаррі Поттер і В'язень Азкабану»)	41
2.4. Формування символічної системи за допомогою мовних засобів у романах про Гаррі Поттера (на прикладі роману «Гаррі Поттер і Смертельні реліквії»)	44
Висновки до другого розділу	47
РОЗДІЛ 3. СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	49
3.1. Роль інформаційних технологій у створенні електронних посібників ..	49
3.2. Використання текстових, аудіо- та відеоматеріалів у навчальному процесі	53
3.3. Розробка електронного посібника за допомогою Google Sites для вивчення лінгвістичних прийомів у романах про Гаррі Поттера	57
Висновки до третього розділу	59
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ВСТУП

Актуальність теми: В умовах швидких змін в освітньому середовищі, особливо з огляду на розвиток дистанційного і змішаного навчання, виникає питання оптимізації навчального процесу. Сучасні освітні підходи вимагають створення нових ресурсів і засобів, які сприятимуть ефективному засвоєнню знань студентами, адаптованих до умов обмеженого безпосереднього контакту з викладачем. На перший план виходить необхідність створення навчальних посібників, які можуть забезпечити студентам можливість якісної самостійної роботи. Це особливо актуально для спеціальностей, які потребують систематичної та поглибленої роботи з матеріалом, таких як філологія, де вивчення мовних особливостей та культурних явищ вимагає детального аналізу текстів і розуміння різноманітних аспектів мови.

Значення самостійної роботи студентів в освітньому процесі важко переоцінити, адже саме така форма навчання сприяє розвитку навичок критичного мислення, самостійного аналізу та інтерпретації інформації. Сучасна освіта ставить перед собою завдання підготувати фахівців, здатних до самостійної діяльності, і надає можливість студентам формувати фундаментальні навички аналізу і синтезу інформації. Самостійна робота студентів у філологічній сфері, зокрема, є необхідною умовою для опанування таких важливих компетенцій, як вміння працювати з текстом, аналізувати мовні та стилістичні особливості, інтерпретувати ідеї авторів, виявляти смислові зв'язки між мовними елементами. Усе це формує підґрунтя для глибокого розуміння предмета дослідження, що стає важливою складовою підготовки фахівців у галузі філології.

Окрему актуальність набуває тема створення електронних посібників для самостійної роботи студентів, оскільки новітні інформаційні технології надають можливість інтеграції інноваційних підходів до навчання, які передбачають не лише надання теоретичного матеріалу, але й залучення

інтерактивних елементів, можливість самоперевірки знань, використання мультимедійних компонентів для кращого сприйняття і засвоєння матеріалу. Такі навчальні посібники забезпечують студентам можливість працювати в комфортних умовах, у зручному для них темпі, і в той же час дають змогу викладачам відстежувати результати самостійної роботи, визначати рівень засвоєння матеріалу. Електронний посібник у сучасних умовах стає невід’ємною частиною навчального процесу, оскільки він дозволяє поєднати зручність дистанційного навчання із потребами якісної освіти.

Особливо важливим є створення навчальних посібників для студентів-філологів, які орієнтовані на лінгвістичне моделювання – комплекс методів, методик та алгоритмів, які використовують процес перетворення числових масивів інформації до лінгвістичних послідовностей на основі яких відновлюється формальна граматики.

Оскільки проблеми моделювання виходять далеко за межі лінгвістики, отримавши статус міждисциплінарності, позбавляючи в такому разі можливості називання наукових шкіл, не кажучи про конкретних учених, ми обмежуємося лише переліком ознак, які містяться в узагальнювальних вибіркових фрагментах визначень, що їх подає доктор філологічних наук, професор, чл.-кор. НАН України А.П. Загнітко у Словнику сучасної лінгвістики: поняття і терміни т. 2, с. 253 [48].

Доктор філол. н., професор Ніна Іваницька подає кілька тлумачень терміна «модель», уміщених у згаданому Словнику. Модель (франц. “*model*” від “*modello*” – формувати та від італ. “*modello*” і від італ. “*modulu*”s – міра, зразок) –

- мовний конструкт, що показує послідовність розташування складників, усталеність яких і лінійне розташування виступають стандартом для відтворення;

- абстраговане поняття еталона або абстрагованого зразка граматичної системи і вияв найзагальших характеристик певного мовного явища;

• абстрагована штучно створена лінгвістична реальна / ірреальна побудова, що відтворює своїми особливостями реальний прототип для вирішення лінгвістичних завдань.

В усій інтерпретаційній канві словоназви «модель», що так чи інакше відтворює сам процес лінгвістичного моделювання, можна виділити чимало ознак, сума й інтегрування яких зводиться, на наш погляд, до найголовніших: *лінгвістична модель* – це абстрактне утворення, *лінгвістична модель* – це штучне утворення; *лінгвістична модель* – це утворення цілеспрямованого характеру.

Радикальні внутрішні зміни й перетворення в науці, зокрема в лінгвістиці, зумовили значне оновлення й збагачення як пізнавального інструментарію, так і системи металінгвістичних номінацій цього інструментарію.

<...> Зрозуміла річ, науковці, зокрема лінгвісти, завжди намагались і намагаються пізнати сутність досліджуваних реальностей. Зрозуміло й те, що сутність обтяжена багатьма моментами неістотного, від чого необхідно абстрагуватись і подати сутність як відносну самотійність у вигляді результату, у «чистому» вигляді. Саме такою лінгвістичною «сутністю» можна вважати «модель» («лінгвістичну модель») як певний момент пізнання, певну схему, що постає у сучасній лінгвістичній науці як метод моделей (метод моделювання), як гносеологічна схема дослідження [49, с. 7– 8].

До того ж, і художня концептуалізація у сучасній лінгвістиці теж у свою чергу займає особливе місце і є фундаментальною категорією, яка має широке коло застосувань і вимагає уваги, адже відображає ментальні та культурні особливості народу, виражені через мову і тексти. Художня концептуалізація є своєрідним носієм значень і культурних цінностей, які формують уявлення про світ. Вивчення художньої концептуалізації дозволяє краще зрозуміти культурний код, ментальні моделі й світоглядні особливості, що закладені в текстах та є частиною культурного надбання народу.

Художня концептуалізація – це багатовимірна мовно-культурна одиниця, яка інтегрує змістовий, емоційно-образний та символічний аспекти,

відображаючи як авторське бачення, так і універсальні культурні ідеї. У літературі вона виконує функцію ключового елемента, через який передаються глибинні смисли, філософські та моральні ідеї, а також специфіка світогляду персонажів і культурного контексту.

У творчості Дж. Роулінг концептуалізація набуває особливого значення, адже вона поєднує елементи магії, реальності та соціальних викликів, які водночас близькі широкій аудиторії й мають глибокий символічний підтекст. Наприклад, концептуалізація магії й реальності в серії про Гаррі Поттера не лише формують унікальний художній простір, але й дозволяють досліджувати такі теми, як дружба, боротьба між добром і злом, пошук ідентичності.

Таким чином, дослідження концептуалізації в текстах Дж. Роулінг відкриває нові можливості для аналізу лінгвістичних явищ і літературознавчих аспектів, зокрема в контексті масової культури.

Вивчення концептуалізації у літературі, зокрема в художніх текстах, дає змогу заглибитися в авторську концепцію світу, зрозуміти стильову та семантичну складові твору. Особливо важливим це є для творів Дж. Роулінг, яка створила низку романів про Гаррі Поттера. Її твори не лише стали частиною сучасної літератури, але й набули статусу культурного феномену, об'єднуючи ідеї, символи та культурні уявлення, характерні для широкого кола читачів усього світу. З огляду на це, художній простір Дж. Роулінг є багатим полем для дослідження лінгвістичного моделювання автора, що робить необхідним розробку спеціалізованих навчальних матеріалів для глибокого аналізу її текстів.

Актуальність теми зумовлена також потребою розширення можливостей студентів у самостійному освоєнні як теоретичного, так і практичного матеріалу в рамках навчальної програми. Для філологічних спеціальностей це особливо важливо, оскільки вивчення мовних та культурних явищ, представлення їх у структурованій і доступній формі є необхідним для розвитку фахових компетентностей. Сучасні інформаційні технології дозволяють створювати матеріали, які не лише передають знання, але й

забезпечують інтерактивність, можливість тестування знань і самоперевірки, що значно покращує рівень засвоєння матеріалу.

З урахуванням усіх вищезазначених факторів, створення електронних посібників, що поєднують лінгвістичні й літературознавчі аспекти, а також використовують новітні технології для покращення доступності знань, є актуальним і відповідає потребам сучасної філологічної освіти. Дослідження лінгвістичного моделювання у творчості Дж. Роулінг має подвійну цінність: з одного боку, воно дає можливість студентам-філологам краще зрозуміти специфіку авторського художнього світу, а з іншого – забезпечує можливість застосування лінгвістичних знань у контексті практичного дослідження й створення навчального посібника.

У рамках даної роботи розглядатиметься розробка посібника, що не лише представляє теоретичний матеріал, але й містить практичний компонент, завдяки якому студенти зможуть закріпити свої знання, застосовуючи їх на практиці. Створення такого посібника має на меті не тільки допомогти студентам засвоїти матеріал, але й сприяти розвитку їхнього аналітичного мислення, забезпечуючи необхідні умови для проведення самостійного дослідження та глибшого вивчення текстів Дж. Роулінг.

Зв'язок теми роботи з кафедральними науковими програмами: Тема дослідження відповідає науковим програмам кафедри, що спрямовані на розвиток сучасних методів викладання, зокрема через інтеграцію лінгвістичних, культурних і літературних аспектів у процес навчання студентів філологічних спеціальностей. Одним із важливих напрямів наукових інтересів кафедри є вдосконалення методів навчання, які стимулюють інтерес студентів до самостійної роботи та сприяють розвитку їхніх аналітичних і дослідницьких здібностей. Тема цієї роботи, пов'язана з дослідженням лінгвістичного моделювання у творчості Дж. Роулінг, відповідає цілям кафедри, оскільки розкриває можливості практичного застосування набутих знань та розвитку навичок самостійного дослідження.

Кафедра спрямовує свої зусилля на підготовку фахівців, здатних соціальні та ментальні аспекти, що формують мовний простір. Створення електронного посібника на основі дослідження лінгвістичного моделювання у творчості Дж. Роулінг є важливим кроком у розвитку кафедральної програми, адже такий посібник не тільки систематизує знання, але й навчає студентів застосовувати їх у конкретних дослідницьких завданнях, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Таким чином, кафедра реалізує стратегічні завдання, спрямовані на впровадження сучасних освітніх технологій і забезпечення студентів інноваційними методичними матеріалами, які відповідають потребам і викликам сучасної освіти.

Об'єкт і предмет дослідження: Об'єктом дослідження в даній роботі є творчість Дж. Роулінг, зокрема серія романів про Гаррі Поттера, які створюють унікальний художній світ, де поєднуються реалістичні та фантастичні елементи. Ці твори відзначаються багатшаровістю та розмаїттям культурних і мовних особливостей, що надають можливість для глибокого аналізу. Романи про Гаррі Поттера охоплюють складну систему значень, символів і тем, завдяки яким створений світ стає багатовимірним середовищем, що відображає різноманітні етичні, соціальні та філософські проблеми. Вони стали важливою частиною сучасної культури, і їхнє дослідження є актуальним з точки зору лінгвістики, літературознавства, а також культурології.

Предметом дослідження виступає концептуалізація як базова категорія лінгвістичного моделювання. Концептуалізація є важливим елементом мови, що акумулює культурні смисли, уявлення та значення, властиві певному суспільству або культурі. Концептуалізація створює особливий мовний і культурний простір, відображаючи цілісну картину світу у свідомості носіїв мови. Аналіз лінгвістичного моделювання у творах Дж. Роулінг дозволяє розкрити специфічні особливості її творчого стилю та зрозуміти, як через мову та семантичні структури авторка відображає власний світогляд і створює особливу атмосферу в романах про Гаррі Поттера.

Мета та завдання дослідження: Основною метою цієї роботи є створення електронного навчального посібника, в якому відбувається орієнтація на глибоке вивчення концептуалізації у художньому просторі Дж. Роулінг. Такий посібник має стати важливим ресурсом для самостійної роботи студентів, сприяти розвитку їхніх аналітичних та дослідницьких навичок, а також стимулювати глибше розуміння лінгвістичних особливостей у текстах. Створення такого посібника є актуальним завданням, яке відповідає сучасним освітнім стандартам і враховує потреби студентів у доступі до інтерактивних та інноваційних методів навчання.

Для досягнення цієї мети поставлено наступні завдання:

1. Систематизація та аналіз наявних знань про концептуалізацію художнього простору в літературі

Це завдання дозволяє узагальнити матеріал і створити міцну теоретичну базу для подальшого розгляду мовних явищ у текстах. Творчість Дж. Роулінг досліджувалася з різних аспектів, включно з виявленням концептуалізації у її текстах, базуючись на працях про концептуалізацію Дж. Лакоффа і М. Джонсона. Крім того, у роботі застосовувалися праці Іваненко (2017), Smith, (2018) та інших, які дали можливість розглянути символіку магічного світу та її вплив на читачів. Новизна нашого дослідження полягає у вивченні зв'язку між лінгвістичними концептуалізаціями художнього простору літературного твору та масовою культурою через призму текстів Дж. Роулінг.

2. Дослідження тематики й проблематики художнього простору Дж. Роулінг

Це завдання охоплює аналіз ключових тем і проблем, які піднімаються у творах Дж. Роулінг. Її романи цікаві як для дітей, так і для дорослих, оскільки вони поєднують магію, реальність і багатий художній світ. Тематика творів охоплює проблеми дружби, боротьби між добром і злом, пошуку ідентичності та сили спільноти. Художній простір Роулінг відзначається особливою структурою, що поєднує елементи масової культури й літературної глибини.

Завдяки аналізу цих аспектів ми досліджуємо, як її твори формують нові моделі сприйняття в культурі й освіті.

3. Дослідження концептосфери творчості Дж. Роулінг

У межах цього завдання вивчається, як концептуалізація магії, реальності та ідентичності формують унікальну концептосферу творів Дж. Роулінг. Аналіз лексичних і семантичних одиниць дозволяє визначити ключові концепти автора, які створюють основу художнього світу. Особливу увагу приділено зв'язку між концептами та емоційним впливом на аудиторію. Цей підхід дозволяє дослідити унікальність авторського стилю й універсальність її текстів у контексті сучасної культури.

4. Розробка електронного посібника для самостійної роботи студентів

Метою цього завдання є створення електронного посібника, який би відповідав сучасним вимогам філологічної освіти. У межах цього посібника будуть інтегровані теоретичні матеріали, які розкривають основи лінгвістичного авторського моделювання, а також практичні завдання для аналізу мовних явищ і текстів Дж. Роулінг. Особливий акцент зроблено на інтерактивному підході, що сприятиме розвитку навичок самостійного дослідження та аналізу художніх текстів студентами.

Поставлені завдання допомагають досягти основної мети дослідження – створення електронного посібника, який відповідав би потребам філологічної освіти і сприяв розвитку у студентів навичок аналізу складних мовних явищ та дослідження літературних творів у контексті лінгвістичного моделювання.

Наукова новизна: Наукова новизна цієї роботи полягає у створенні нового підходу до лінгвістичного моделювання у філологічній освіті, зокрема, у розробці електронного посібника, що орієнтується на лінгвістичне моделювання в художньому просторі Дж. Роулінг. Уперше в межах дослідження творчості Дж. Роулінг запропоновано систематизований підхід до аналізу творчого доробку авторки, який включає не лише теоретичний розгляд концептуальних структур, а й практичний компонент. Це дозволяє студентам краще зрозуміти специфіку мовних засобів, які використовуються

для створення символічного світу, де кожен концепт має значну культурну та емоційну насиченість.

Аналіз концептуалізації у творах Дж. Роулінг дає можливість розкрити багатошаровість її текстів, зокрема через дослідження неологізмів і специфічної лексики, що формується в її художньому світі. Лексика, яка відображає концептуальну структуру творів, є виразним засобом передачі значень і цінностей, що дозволяє виявити, як авторка формує унікальний простір фантастичного світу через мову. Завдяки цьому дослідженню, вперше представлено систематизований аналіз концептуалізації художнього світу Дж. Роулінг, що має чимале значення для глибокого розуміння світогляду, відображеного у творах. Такий підхід розширює можливості дослідження концептуальних структур і їх зв'язку з мовою, що є важливим для студентів-філологів та викладачів, які прагнуть глибше ознайомити своїх студентів з основами концептології.

Методи дослідження: Для досягнення поставленої мети та завдань використано комплекс методів, які забезпечують всебічне лінгвістичне дослідження моделювання художнього світу Дж. Роулінг. Основними методами є:

- **Семантичний аналіз**, що дозволяє визначити значення концептуалізації та її функціональне навантаження у художньому просторі. Це дає змогу зрозуміти смислові зв'язки між лексичними елементами, що створюють магічний світ творів Дж. Роулінг, та виявити, як через ці елементи передаються культурні й світоглядні цінності.

- **Компаративний метод**, який передбачає порівняння концептуалізації у творах Дж. Роулінг з концептуалізаціями інших творів у жанрі фентезі. Це дозволяє не лише зрозуміти унікальність її творчості, а й виявити спільні й відмінні риси в концептуальних структурах різних літературних світів, що сприяє формуванню цілісного уявлення про жанрові особливості й мовні елементи.

• **Когнітивний метод**, що допомагає вивчити зв'язок між концептуалізацією та концептосферою, визначаючи когнітивні моделі, за допомогою яких авторка створює унікальний простір фантастичного світу. Завдяки цьому методу можна розкрити взаємозв'язок між семантикою та когнітивними процесами, що формують уявлення читача про світ магії.

• **Інтерпретативний метод**, який дозволяє проаналізувати семантичну насиченість лексики та символів, що насичують романи про Гаррі Поттера. Цей метод важливий для розуміння стилю автора та значення мовних одиниць у творенні образів, символів і загальної атмосфери в текстах. Він також сприяє виявленню глибинних значень, що закладені у мовні елементи.

• **Метод лінгвістичного моделювання**, який застосовується для побудови концептуальної моделі, заснованої на аналізі тексту. За допомогою цього методу можна створити інтерактивний навчальний ресурс, який забезпечує студентам можливість не тільки отримати теоретичні знання, але й застосувати їх на практиці, виконуючи завдання й тести.

Теоретична цінність: Теоретична цінність даного дослідження полягає у вдосконаленні методичних підходів до аналізу лінгвістичного моделювання в художньому тексті, що може бути корисним для філологів, лінгвістів та літературознавців, які працюють над темою мовного моделювання в літературі. Лінгвістичне дослідження, проведене на матеріалі творів Дж. Роулінг, забезпечує новий рівень розуміння літературних текстів і дозволяє систематизувати матеріал, зосереджуючись на аналізі не лише змісту, але й культурних і ментальних моделей, що формуються мовними елементами.

Отримані результати розширюють уявлення про смислову й семантичну структуру тексту. Лінгвістичний аналіз художніх текстів Дж. Роулінг демонструє, як через мову можна передати складні світоглядні концепції, ілюструючи, як мова стає інструментом передачі культурного досвіду.

Це дослідження є також важливим для викладачів і студентів філологічних спеціальностей, оскільки отримані результати можуть стати основою для подальших досліджень у галузі когнітивної лінгвістики та

концептології. Крім того, розроблений підхід до аналізу концептуалізації може використовуватися у викладанні мовознавчих і літературознавчих дисциплін, зокрема для формування глибшого розуміння семантичних і когнітивних аспектів мовної структури.

Теоретична цінність роботи полягає також у тому, що вона вдосконалює підходи до вивчення неологізмів і специфічної лексики у творах Дж. Роулінг. Зокрема, завдяки дослідженню мовних одиниць, що складають магічний світ, студенти можуть краще зрозуміти, як авторка використовує мову для створення цілісної художньої концептосфери, яка є важливим елементом філологічної освіти. Такий підхід до вивчення художніх текстів дозволяє систематизувати знання про мовні концепти й формує у студентів навички критичного аналізу літературних творів.

Практичне значення: Практичне значення дослідження полягає у створенні електронного посібника, який стане цінним ресурсом для студентів, що самостійно опановують певні теми з курсів лінгвістики та літературознавства. В умовах дистанційного та змішаного навчання студенти мають обмежений доступ до безпосередньої взаємодії з викладачами, тому інтерактивний навчальний посібник допоможе компенсувати цей дефіцит. Завдяки інтерактивним елементам, посібник сприяє не лише засвоєнню теоретичних знань, але й розвитку навичок їхнього практичного застосування. Студенти зможуть виконувати завдання на аналіз текстів, опрацьовувати інтерактивні тести та перевіряти власні знання, що значно підвищує ефективність навчання та сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу.

Окрім цього, електронний формат посібника дозволяє включати мультимедійні компоненти, які роблять процес навчання більш цікавим і мотивуючим для студентів. У посібнику можна розміщувати гіперпосилання на додаткові джерела, відеоматеріали, завдання на аналіз лексики та семантики, що значно розширює можливості навчального процесу. Крім того, мультимедійний формат посібника сприяє розвитку у студентів медіа-

грамотності та навичок роботи з інформаційними технологіями, що є важливим у сучасних умовах.

Посібник також стане важливим інструментом для викладачів філологічних дисциплін, які можуть використовувати його для організації інтерактивних занять та контролю знань студентів. Практичні завдання та тести у посібнику дозволяють викладачам оцінювати рівень засвоєння матеріалу студентами й визначати аспекти, які потребують додаткового опрацювання. Це дозволяє забезпечити індивідуальний підхід до навчання, оскільки студенти можуть зосередитися на тих завданнях, які є для них найбільш складними, що підвищує ефективність навчального процесу.

Електронний посібник також має велике значення для майбутніх філологів, оскільки він сприяє розвитку аналітичного мислення, вміння працювати з текстами й аналізувати мовні та стилістичні особливості. Такий посібник допоможе студентам поглибити свої знання у сфері мовознавства і літературознавства. В умовах філологічної освіти посібник надає можливість структурувати та систематизувати знання із зазначеної вище теми.

Додатково створення посібника на основі дослідження текстів Дж. Роулінг дозволить студентам більш глибоко ознайомитися з творчістю авторки, зрозуміти особливості її мови та стилю. Дж. Роулінг є популярною серед широкої аудиторії, її твори сповнені унікальних мовних конструкцій і символіки, що робить їх цікавим об'єктом дослідження. Таким чином, посібник не лише сприятиме вивченню особливостей лінгвістичного моделювання у текстах Роулінг, але й дозволить студентам розвивати свої професійні навички.

Апробація роботи: Апробація роботи відбулася на Всеукраїнській науковій конференції «Прикладна лінгвістика 2025», де були представлені результати дослідження та підходи до створення електронного посібника. Презентація дослідження отримала позитивну оцінку наукової спільноти, що підкреслює актуальність теми та її важливість у межах філологічної освіти. Позитивні відгуки підтверджують наукову та практичну значущість теми,

зокрема цінність запропонованого підходу до аналізу художнього доробку Дж. Роулінг, що застосовується в рамках створення навчального посібника.

Теоретична база: Теоретична база дослідження ґрунтується на роботах провідних учених у галузі прикладної лінгвістики, літературознавства та масової культури. Вона структурована за тематичними секціями:

1. Літературознавство

- У межах літературознавчого аналізу досліджуються концептуалізація художнього простору, жанрова стилістика та проблематика текстів. Особливу увагу приділено роботам Ю. Лотмана, який розглядав художній текст як семіотичну систему, та М. Бахтіна, який запропонував концепцію хронотопу, що визначає взаємозв'язок простору і часу в літературному творі.

- Теоретичні аспекти символіки та концептуалізації розроблені Г. Башляром у «Поетиці простору», де автор аналізує психологічну природу просторових образів.

- Питання масової літератури, до якої належать твори Дж. Роулінг, розглядаються в контексті жанрової специфіки, де тематика магії, реальності та соціальних проблем аналізується через призму художньої концептосфери.

2. Масова культура

- Проблематика масової культури у контексті літератури розкрита в роботах Сьюзен Зонтаг, яка досліджувала естетичні особливості популярної літератури, та Фредріка Джеймісона, що аналізував масову культуру через її взаємодію з ідеологією та суспільними процесами.

- У дослідженні серії романів про Гаррі Поттера значне місце посідає аналіз їхнього впливу на формування читача, де масова культура представлена як механізм соціального впливу.

3. Прикладна лінгвістика та комп'ютерні технології

- Створення електронного посібника базується на роботах, присвячених інтерактивному навчанню та використанню інформаційних технологій. Значний внесок у розробку таких підходів зробили дослідники, як Тім Грубер,

який працював над семантичними вебтехнологіями, та Л. Джонсон, що аналізував інтерактивність у навчальних середовищах.

•Практичні аспекти використання лінгвістичних моделей у навчанні розглядаються в роботах Р. Шенк і К. Клівленда.

Практична база: Практичною базою дослідження є серія романів Дж. Роулінг про Гаррі Поттера, яка надає багатий матеріал для аналізу лексики, стилістичних прийомів і символічних образів. Тексти цих романів використовуються для вивчення неологізмів, специфічної мови, концептів, а також семантичних структур, що формують унікальний художній світ авторки. Практичний аналіз дозволяє виявити специфіку мови творів, особливості її стилю та засобів, якими Дж. Роулінг створює символічний світ, насичений культурними й етичними цінностями.

На практичну базу дослідження входить розробка та впровадження електронного посібника, який базується на матеріалах дослідження концептосфери та мовного моделювання у творчості Дж. Роулінг. Цей посібник створюється для використання в освітньому процесі з метою підвищення рівня самостійної роботи студентів і розвитку їхніх навичок роботи з текстами. Він містить інтерактивні завдання, що допомагають студентам глибше зануритися в аналіз мовних і концептуальних структур, і передбачає використання різних форматів навчання, таких як тести, аналіз лексики, семантичні завдання, що сприяють кращому розумінню матеріалу.

Структура роботи: Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

1.1. Поняття лінгвістичне моделювання

Лінгвістичне моделювання: міждисциплінарний напрям

Лінгвістичне моделювання є міждисциплінарним напрямом, що інтегрує методи лінгвістики, математики, інформатики, когнітивної науки та штучного інтелекту [8]. Воно базується на уявленні про мову як складну систему, яку можна описати через математичні та обчислювальні підходи для вирішення як практичних, так і теоретичних завдань. Основна мета цього напрямку полягає у створенні формальних моделей мовних процесів, які дозволяють імітувати та аналізувати мовленнєві явища [1]. Це питання ще не до кінця вирішено, адже дослідження в цій галузі тривають, зокрема для розширення можливостей обчислювальних алгоритмів. Застосування лінгвістичних моделей охоплює широкий спектр сфер: автоматичний переклад, розпізнавання мовлення, аналіз текстів, машинне навчання, когнітивні дослідження [12].

Серед науковців, які зробили вагомий внесок у розвиток лінгвістичного моделювання, варто відзначити Ноама Хомського, автора теорії трансформаційно-генеративної граматики, Джорджа Лакоффа, що працював над когнітивними моделями метафор, а також низку інших вчених, зокрема Єву Гінгезу [3]. Внесок цих дослідників є основоположним для формування сучасних підходів у лінгвістичному моделюванні. Наприклад, Хомський заклав основи формальних граматики, які дозволяють описувати синтаксичні структури, що згодом стали базою для алгоритмів розпізнавання текстів [6]. Лакофф, зі свого боку, зробив внесок у розробку концептуальних метафор, які стали ключовими у створенні семантичних моделей текстів [9]. Згодом ці підходи були адаптовані до машинного навчання, зокрема глибоких нейронних

мереж, запропонованих Яном Лекуном, Джеффри Гінтоном та Йошуа Бенджіо. Їхні архітектури дозволили аналізувати складні мовні патерни на великих корпусах текстів [11]. Серед таких корпусів найбільш відомі Open Subtitles і British National Corpus [2].

Структура рівнів і нові підходи

Лінгвістичне моделювання включає декілька рівнів: фонологічний, морфологічний, синтаксичний, семантичний і прагматичний [4]. Кожен із них зосереджений на специфічних аспектах мовної системи. Наприклад, фонологічні моделі вивчають звукові системи мов і знаходять застосування у розпізнаванні мовлення в голосових помічниках, таких як Siri та Google Assistant [7]. Морфологічне моделювання дозволяє створювати алгоритми аналізу та генерації словоформ, що важливо для автоматичного перекладу [13]. Синтаксичні моделі базуються на теоріях Хомського, забезпечуючи аналіз граматичних структур [15]. Семантичне моделювання зосереджується на аналізі значення слів і речень, що використовується у пошукових системах, таких як Google Search [10]. Нарешті, прагматичне моделювання враховує комунікативний контекст і стає основою для розробки чат-ботів та систем штучного інтелекту [14].

Ще однією важливою сферою лінгвістичного моделювання є формалізація знань через онтології [16]. Наприклад, роботи Тома Грубера, автора концепції онтологій у комп'ютерних науках, та Баррі Сміта, що спеціалізувався на онтологіях для природничих наук, є основоположними в цій сфері [5]. Завдяки таким підходам знання у різних галузях можуть бути структуровані для автоматизації аналізу текстів і побудови семантичних мереж. Також варто згадати когнітивні дослідження Елізабет Бейтс і Брайана МакВіні, які досліджували зв'язок мовлення з мисленням [17]. Їхні роботи доводять, що врахування когнітивних чинників у лінгвістичному моделюванні сприяє розробці адаптивних систем навчання, які зважають на індивідуальні особливості учнів [19]. Нарешті, аналіз великих даних (Big Data) став ще однією важливою галуззю, що забезпечує дослідження мовних тенденцій,

аналіз поведінки користувачів у соціальних медіа та виявлення настроїв суспільства [21].

1.2. Концептуалізація художнього простору в літературі

Концептуалізація художнього простору: теоретичні основи та функції

Концептуалізація художнього простору в літературі є однією з центральних тем сучасного літературознавства, адже саме через просторові образи автори можуть передати складну систему відносин між персонажами, суспільством, культурними цінностями та внутрішнім світом героїв. Художній простір виконує кілька ключових функцій: він визначає сцену дії, організовує структуру твору, а також формує символічні й метафоричні значення. Згідно з ідеями Юрія Лотмана, простір у літературі є семіотичною конструкцією, яка не лише описує фізичні координати подій, але й виконує роль концептуальної рамки, через яку текст взаємодіє з читачем [5]. Наприклад, у літературі модернізму міський простір нерідко представляється як символ відчуження й розриву з традиціями, тоді як у романах реалізму сільська місцевість часто асоціюється зі стабільністю, гармонією та природним порядком [2].

За Бахтіним, художній простір неможливо розглядати поза контекстом часу, оскільки їхнє переплетення визначає логіку розвитку подій у творі [3]. Наприклад, у пригодницькому романі хронотоп дороги часто стає основою сюжету, створюючи відчуття руху й відкриття нового. У той же час у літературі психологічного реалізму, як це видно в романах Джейн Остін чи Томаса Гарді, художній простір більше концентрується на інтер'єрах і деталях, які дозволяють дослідити внутрішній світ персонажів [9]. Так, у романі «Тесс із роду д'Ербервіллів» Томаса Гарді простір сільської Англії виступає символом життєвих випробувань героїні, водночас слугуючи метафорою приреченості [1].

Гастон Башляр у своїй «Поетиці простору» наголошував, що художній простір має не лише фізичну, але й психологічну природу, адже він формується

через досвід і сприйняття [8]. Наприклад, такі просторові образи, як дім, кімната чи куточок, є джерелами інтимності й захищеності, які створюють у текстах атмосферу затишку та рефлексії [4]. Башляр підкреслював, що простір літературного твору завжди є суб'єктивним і залежить від авторського бачення [11]. Це добре видно в романах Вірджинії Вулф, де простір пам'яті й потоку свідомості тісно переплітається з реальними місцями, створюючи складну мережу асоціацій, що відображають внутрішні переживання персонажів [6].

Символічні виміри художнього простору: гетеротопії та метафорика

Ще один важливий аспект концептуалізації художнього простору пов'язаний із теоріями Мішеля Фуко, який увів поняття гетеротопії – особливих просторів, що існують поза звичними соціальними нормами й правилами [10]. Гетеротопії у літературі часто стають символами альтернативної реальності, що дозволяють авторам досліджувати теми свободи, ізоляції чи боротьби з владою [13]. Наприклад, у «1984» Джорджа Орвелла простір приватного життя героїв перетворюється на гетеротопію, що протистоїть тоталітарному контролю [12]. У літературі постмодернізму гетеротопії слугують засобом деконструкції традиційного уявлення про простір, як це видно в текстах Салмана Рушді чи Умберто Еко [14].

Ключовим елементом концептуалізації художнього простору є його символічна функція. Наприклад, у творах символістів простір часто постає як метафора душевного стану персонажів або філософських ідей. У романах Джозефа Конрада морські простори стають символами невідомості, небезпеки чи втрати моральних орієнтирів, тоді як у поезії Вільяма Блейка урбаністичний пейзаж стає алегорією морального й духовного занепаду [16]. Символічний простір також відіграє важливу роль у літературі магічного реалізму, де межа між реальним і уявним стирається, створюючи новий тип художньої реальності [15]. Наприклад, у романі Ізабель Альєнде «Дім духів» поєднання реалістичного опису простору з елементами фантастики створює унікальну атмосферу, що відображає складну історію родини й країни.

У працях Едварда Саїда підкреслюється, як колоніальна література використовує простір для відображення відносин влади й підкорення [18]. Гейден Вайт звертає увагу на ідеологічну репрезентацію простору в історичних наративах [20]. У ХХІ столітті художній простір взаємодіє з цифровими технологіями, створюючи нові форми текстуального простору, наприклад, у жанрі інтерактивної літератури [19].

1.3. Лексичні поля та їхня роль у формуванні художнього образу

Лексичні поля як засіб створення художніх образів

Лексичні поля відіграють важливу роль у формуванні художнього образу, адже саме через них автори створюють багатшаровість тексту та надають йому смислової насиченості. Лексичне поле – це система слів, які об'єднані спільним значенням, і, як зазначав Йост Трір, воно відображає структурну організацію мовного значення у свідомості мовця [3]. Основою цієї концепції є уявлення про те, що слова у мові не існують ізольовано, а формують мережу значень, які взаємодіють у певному контексті [7]. Вивчення лексичних полів у художньому тексті дає змогу простежити, як письменники використовують їх для створення цілісних образів і концептів. Наприклад, у поезії Тараса Шевченка лексичні поля, пов'язані з природою, такі як «вода», «земля», «небо», формують сильний емоційний фон і передають ідею єдності людини з рідною землею [5].

Дослідники, як-от Віктор Виноградов, розглядали лексичні поля як засіб відображення ідеології тексту через підбір тематично об'єднаних слів [8]. Наприклад, у творах Джона Мілтона лексичні поля, пов'язані з релігійними термінами, такими як «світло», «темрява», «рай», «гріх», створюють міцну символічну основу для втілення теми боротьби між добром і злом [1]. За словами Виноградова, важливим аспектом є здатність лексичних полів виявляти емоційний стан персонажів, адже підбір слів відображає їхній психологічний портрет [6]. Так, у романі Джеймса Джойса «Улісс» лексичне

поле, пов'язане з морем, символізує хаос і водночас нескінченність думок героя, що є важливою частиною структури потоку свідомості [9].

Емоційна та культурна функції лексичних полів

Семантична взаємодія слів у межах лексичних полів відіграє ключову роль у формуванні художніх концептів, які стають базисом тексту. Як зазначає Норман Феєркло, через лексичні поля автори не лише передають зміст, але й формують у читача уявлення про описані події чи образи [2]. У творах Лесі Українки лексичні поля, пов'язані зі світлом і вогнем, часто набувають символічного значення боротьби, надії чи духовної перемоги [4]. Подібний підхід застосовував Ернест Хемінгуей, у текстах якого лексичні поля, що об'єднують слова про природу й тварин, створюють атмосферу спокою, але також вказують на екзистенційну боротьбу людини [10].

Особливу увагу дослідники приділяють емоційній функції лексичних полів у художньому тексті. За твердженнями Жана Дюбуа, слова, що входять до одного поля, не тільки уточнюють смисл одне одного, але й створюють емоційний ефект, який впливає на читача [11]. У поезії Емілі Дікінсон, наприклад, лексичні поля, пов'язані з квітами, небом і тишею, формують враження меланхолії та внутрішньої глибини, які відображають світосприйняття авторки [13]. У свою чергу, у творах Вільяма Фолкнера лексичні поля, пов'язані з часом, смертю й пам'яттю, не лише деталізують події, але й створюють ідею циклічності життя [12].

Важливим є також культурний аспект використання лексичних полів у літературі. Роботи Едварда Саїда демонструють, як через лексичні поля автори колоніальних і постколоніальних текстів відображають стосунки влади й ідентичності [15]. Наприклад, у романах Салмана Рушді лексичні поля, пов'язані з кулінарією та традиціями, стають способом підкреслити національну ідентичність і культурні суперечності [16]. Водночас у творах Василя Стефаника лексичні поля, що описують працю й бідність, не лише деталізують соціальний контекст, але й створюють емоційний зв'язок між читачем і персонажами [17].

Висновки до першого розділу

Теоретичні засади дослідження лінгвістичного моделювання формують основу для розуміння мови як складної, багаторівневої системи, яка піддається формалізації через математичні та обчислювальні підходи. Аналіз літератури з цього питання показує, що лінгвістичне моделювання є міждисциплінарною галуззю, яка поєднує лінгвістику, когнітивну науку, математику, штучний інтелект та інформаційні технології. Від фундаментальних концепцій формальних граматики Ноама Хомського до сучасних алгоритмів машинного навчання, таких як трансформери, розвиток цієї сфери демонструє інтеграцію традиційних методів із новітніми технологіями.

Сучасні дослідження підтверджують, що лінгвістичне моделювання дозволяє не лише аналізувати мовні структури, але й прогнозувати їхній розвиток, автоматизувати обробку текстів і створювати інтерактивні системи. Завдяки концепціям хронотопу Бахтіна, гетеротопії Фуко, а також ідеям когнітивної семантики Гастона Башляра, стало можливим розглядати лінгвістичні моделі як засіб вивчення не лише мови, а й взаємодії мовної системи з культурним, соціальним і психологічним контекстом. У результаті лінгвістичне моделювання перетворилося на інструмент, здатний відобразити глибокі закономірності мовлення та його когнітивного відображення.

Дослідження теоретичних засад лінгвістичного моделювання є важливим кроком для розвитку не лише лінгвістики, а й усіх суміжних наук, що працюють із мовними даними. Ця галузь має значний потенціал у вирішенні завдань сучасного суспільства, зокрема у сферах автоматизації, освіти, інформаційних технологій та міжкультурної комунікації.

РОЗДІЛ 2. МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ПРИЙОМИ У РОМАНАХ ПРО ГАРІ ПОТТЕРА

2.1. Лексичні особливості в романах J. K. Rowling (на прикладі роману «Гаррі Поттер і філософський камінь»)

2.1.1. Літературознавчий контекст: Джоан Роулінг як постать у сучасній англійській літературі

J. K. Rowling (Джоан Роулінг, офіційний переклад) – британська письменниця, що набула світової слави завдяки циклу романів “Harry Potter” («Гаррі Поттер», офіційний переклад), які стали культурним і літературним феноменом кінця XX – початку XXI століття. Її творчий шлях є прикладом синтезу особистісного досвіду, глибоких соціальних спостережень та жанрової інновації. Народившись 31 липня 1965 року в місті Єйт, графство Глостершир, Джоан Роулінг з ранніх років виявляла зацікавлення до літератури, що згодом трансформувалося у ґрунтовне філологічне та літературне мислення.

Становлення письменниці припало на складний період британської історії, що позначився соціальними трансформаціями, економічними труднощами та активним розвитком масової культури. Як особистість письменниця формувалася у постіндустріальну епоху, де поряд із зростанням ролі інформаційного суспільства відбувався процес переосмислення традиційних моральних цінностей. Її твори, створені в цей час, втілюють культурні коди британського суспільства – від консервативного ставлення до освіти до ліберального сприйняття особистості як автономної одиниці.

Важливою складовою для розуміння творчості авторки є її освітній і життєвий досвід. Закінчивши факультет класичної філології в Університеті Ексетера, вона опанувала латинську мову, античну міфологію, а також поглибила знання у сфері класичних текстів. Ці знання у майбутньому

відіграли ключову роль у структурі її художнього світу, зокрема в іменах персонажів, назвах заклять (“Expelliarmus”, “Avada Kedavra”) та концептуалізації міфопоетичних образів: “Basilisk» («Базиліск»), “Phoenix” («Фенікс»), “Centaur” («Кентавр») – офіційні переклади.

Особисті обставини – смерть матері, розлучення, стан глибокої депресії та перебування на соціальній допомозі – спричинили внутрішню еволюцію письменниці, що втілилася у формуванні теми втрати, боротьби та трансформації особистості в її романах. Саме в цей час, перебуваючи в Единбурзі, Джоан Роулінг працювала над першим романом серії – “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” («Гаррі Поттер і філософський камінь»), який став початком літературного прориву.

В англійській літературі J. K. Rowling посідає особливе місце як авторка, що поєднала елементи класичної казки, роману виховання (“bildungsroman”) та епічного фентезі в межах молодіжної літератури. Водночас вона трансформувала жанрові структури, зокрема через інтеграцію глибоких моральних дилем – відповідальність, вибір, жертвність – які характерні радше для «дорослої» літератури. Її тексти виявилися універсальними, дозволяючи інтерпретацію як у межах дитячої аудиторії, так і на рівні академічного аналізу.

У масовій культурі “Harry Potter” став не лише популярною франшизою, а й повноцінним соціокультурним явищем. З’явився феномен «поттеріани» – світ, у якому читачі ідентифікують себе з персонажами, оперують власним «магічним словником», а фрази зі світу чарівників увійшли до повсякденного вжитку. Наприклад, “Muggle” («Магл» – офіційний переклад) стала неологізмом, який вживається у значенні «людина без спеціальних знань».

Аналіз менталітету англійців як культурної основи творів J. K. Rowling також важливий у контексті цього дослідження. Її персонажі виявляють властиві британському етосу риси – стриманість, почуття обов’язку, іронічність, повага до традицій та водночас глибоке відчуття соціальної справедливості. Наприклад, образи “Minerva McGonagall” («Мінерва

Макгонегел») та “Albus Dumbledore” («Альбус Дамблдор») поєднують інтелектуальну вишуканість із моральною стійкістю – риси, що вважаються ідеальними вчителями в англійській культурі.

Таким чином, біографічна, соціокультурна та ментальна складова творчості J. K. Rowling створює глибоке підґрунтя для аналізу її художнього світу, зокрема – концептів, що є предметом лінгвістичного дослідження в цій роботі.

2.1.2. Неологізми та специфічна лексика магічного світу

Неологізми виступають невід’ємною складовою мовного стилю Джоан Роулінг, який забезпечує цілісність і самобутність художнього простору, створеного в циклі романів про “Harry Potter” («Гаррі Поттер», офіційний переклад). У романі “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” письменниця конструює складну й водночас внутрішньо логічну систему спеціальної лексики, яка позначає закляття, магічні істоти, предмети та локуси. Ці одиниці утворюють особливу семантичну парадигму, що сприяє моделюванню мовного та концептуального світу магії.

Основні типи неологізмів:

1. Назви заклять. До найбільш упізнаваних лексем належать ті, що функціонують як позначення чарівних дій. Наприклад:

- “Lumos” («Люмос», офіційний переклад) – закляття для створення світла;
- “Expecto Patronum” («Експекто Патронум», офіційний переклад) – захисне закляття проти “Dementors” («дементорів»).

Ці неологізми побудовані на латинських або псевдолатинських основах: “lumen” («світло»), “patronus” («захисник»), що надає їм відтінку архаїки та вивищує над звичайною “мовною практикою».

2. Назви магічних предметів.

J. K. Rowling вводить низку артефактів, які мають як утилітарне, так і символічне значення:

- “Hogwarts Express” («Гогвортський експрес», офіційний переклад) – потяг, що перевозить учнів до школи магії;
- “Sorting Hat” («Розподільний капелюх», офіційний переклад) – чарівний капелюх, який визначає факультет.

Ці лексеми не лише розширюють художній світ, а й структурно оформлюють навчальне середовище, що відображає англійську модель інституціоналізованої освіти.

3. Назви істот.

Авторка адаптує традиційні фольклорні образи, додаючи їм унікальних рис:

- “Dementor” («Дементор», офіційний переклад) – створіння, що вселяють страх і безнадію;
- “Hippogriff” («Гіпогриф», офіційний переклад) – істота з тілом коня і головою орла.

Назви таких істот є концептами, які втілюють базові емоції: страх, захоплення, тривогу – що мають надпрагматичне значення в тексті.

Функції неологізмів:

1. Побудова альтернативної реальності.

Нові слова моделюють автономну мовну систему: “Muggle” («магл», офіційний переклад) – людина без магічних здібностей, що не має прямого аналога в реальному світі, однак її значення стає зрозумілим у контексті.

2. Символізація понять.

Неологізми виконують метафоричну функцію:

- “Hogwarts” («Гогвортс», офіційний переклад) асоціюється з таємничістю, середньовічною архітектурою, традицією;
- “Philosopher’s Stone” («Філософський камінь», офіційний переклад) символізує пошук істини, безсмертя, мудрості.

3. Занурення читача в текст.

За допомогою нових термінів читач долучається до процесу спільного осягнення світу разом із героями. Лексика виступає провідником між художньою дійсністю та уявою.

Етимологія та мотивація:

У багатьох неологізмів простежується чіткий етимологічний зв'язок:

- “Lumos” ← «lumen» (лат. – світло);
- “Avada Kedavra” («Авада Кедавра», офіційний переклад) – фраза з фольклорним корінням, подібна до «abracadabra», що колись вживалася в лікувальних або ритуальних практиках.

Таке використання історико-культурного пласту підсилює відчуття глибини магічної традиції, закріплюючи авторитет магічного світу як автономної системи зі своєю міфологією.

Вплив на читача:

1. Магічне мислення.

Читач засвоює логіку магічного світу як внутрішньо впорядковану систему. Наприклад, більшість заклять мають стабільну лексичну структуру: інфінітивна форма + латинський корінь.

2. Емоційна експресія.

Назви на кшталт “Voldemort” («Волдеморт», офіційний переклад) або “Dementor” викликають тривогу через їхнє звучання та асоціативне навантаження (“Vol de mort” – «крадіжка смерті», фр.).

3. Легкість запам'ятовування.

Багато слів збудовано на поєднанні звукопису, метафори та внутрішнього ритму:

- “Hufflepuff” («Гафелпаф»), “Dobby” («Добі»), “Quidditch” («Квідич») – всі ці назви мають мелодійну форму, що сприяє їхній фіксації в пам'яті.

Проміжні висновки:

1. У романі “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” неологізми функціонують як ключові елементи мовної моделі магічного світу.

2. Вони виконують як денотативну, так і символічну функції, сприяючи розгортанню змістової структури роману.

3. Лексичні новотвори J. K. Rowling мають культурну, емоційну та когнітивну цінність, що дозволяє розглядати їх як феномен лінгвістичного моделювання у художньому тексті.

4. Завдяки своїй гнучкій формі, етимологічній вмотивованості та образності неологізми є не лише засобом мовної гри, а й дієвим механізмом структурування художньої реальності.

2.1.3. Власні назви та їх семантичні функції

Власні назви у романі “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” («Гаррі Поттер і філософський камінь», офіційний переклад) відіграють значну роль у структурі художнього простору, створеного Джоан Роулінг. Вони виконують не лише номінативну функцію, а й формують складну семантичну сітку, яка відображає характери персонажів, атмосферу локацій та ідеологічне наповнення тексту. Індивідуальний підхід до формування імені, топоніму чи назви артефакту дозволяє авторці наділити кожен одиницю багатозначним значенням.

Класифікація власних назв

1. Імена персонажів.

Авторка ретельно добирає імена персонажів відповідно до їхнього внутрішнього змісту:

- “Harry Potter” («Гаррі Поттер») – ім’я “Harry” викликає асоціацію зі звичайністю, відкритістю, людяністю; прізвище “Potter” («гончар») вказує на творчу природу, ремісничий контроль над власною долею.

- “Severus Snape” («Северус Снейп») – “Severus” походить від лат. *severus* – «суворий», а “Snape”, за однією з версій, пов’язане зі староанглійським «гострий», «болісний», що узгоджується з контрастністю його характеру.

2. Назви локацій.

Назви локацій у тексті не лише описують місце, а й створюють відповідну атмосферу:

- “Hogwarts” («Гогвортс») – школа магії з назвою, що навіює образ старовинного замку. Назва, можливо, утворена як словосполучення “hog” («свиня») і “wart” («бородавка»), що додає гротескності й казковості.

- “Diagon Alley” («Діагон-алі») – гра слів від “diagonally” («по діагоналі»), що вказує на приховану структуру магичного світу, що перетинається з реальністю.

3. Магічні артефакти.

Артефакти мають знакові назви, які є носіями концептів:

- “Sorting Hat” («Розподільний капелюх», офіційний переклад) – метафора вибору та внутрішньої сутності.

- “Philosopher’s Stone” («Філософський камінь») – алюзія на алхімічний символ безсмертя та духовного очищення.

4. Магічні істоти.

Назви створінь відтворюють як зовнішні характеристики, так і семантичну функцію:

- “Dementor” («дементор») – страх, втрата надії, депресивна сила.
- “Hippogriff” («гіпогриф») – синтез орла й коня, що символізує шляхетність і потенційно неконтрольовану силу.

Семантичні функції власних назв

1. Характерологічна функція.

Імена персонажів розкривають риси їхнього характеру:

- “Albus Dumbledore” («Альбус Дамблдор») – “Albus” (лат. «білий») символізує мудрість і моральну чистоту, а “Dumbledore” (староангл. «джміль») передає його неквапливу, споглядальну натуру.

2. Символічна функція.

Назви мають глибокий символізм:

- “Diagon Alley” демонструє багаторівневу реальність – магія й реальний світ співіснують.

- “Hogwarts” – простір традиції, знань і таємниць.

3. Атмосферотворча функція.

Власні назви допомагають створити цілісний магічний простір. Наприклад, факультети:

- “Gryffindor” («Грифіндор») – сміливість, хоробрість;
- “Slytherin” («Слизерин») – амбіції, хитрість;
- “Hufflepuff” («Гафелпаф») – працьовитість, лояльність;
- “Ravenclaw” («Рейвенклов») – інтелект, креативність.

4. Поглиблення сюжету.

Назви несуть елементи інтриги:

- “Voldemort” («Волдеморт») – утворена як анаграма з фрази “Tom Marvolo Riddle” → “I am Lord Voldemort”. Таке кодування виявляє ідею двоїстості особистості.

Етимологія власних назв

Джоан Роулінг активно звертається до латини, французької, староанглійської мови:

- “Severus Snape” – “severus” (лат.) – «суворий»; «snape» – «різкий удар».
- “Draco Malfoy” («Драко Малфой») – “draco” (лат.) – «дракон»; “mal foi” (фр.) – «погана віра».
- “Hogwarts” – гра слів на основі опису ботанічної рослини, що письменниця побачила у ботанічному саду (“hogwort”).

Вплив на читача

1. Емоційна реакція.

Імена та назви спричиняють глибокі емоційні асоціації:

- “Voldemort” викликає страх завдяки своїй фонетичній структурі.
- “Hermione Granger” («Герміона Грейнджер») – асоціація з мудрістю, класичною ерудицією (ім’я – від героїні «Зимової казки» Шекспіра).

2. Легкість запам’ятовування.

Оригінальні фонетичні конструкції сприяють впізнаваності:

- Наприклад: “Hagrid”, “Snape”, “Luna”, “Nimbus 2000” – ці назви стали брендами всередині світу книги та за її межами.

3. Розкриття тематики.

Назви концептуалізують головні теми: боротьба зі злом (“Voldemort”), дружба (“Weasley”), любов до знань (“Ravenclaw”), самопожертва (“Dumbledore”).

Підсумки аналізу:

1. Власні назви в романі “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” – це не лише ідентифікатори персонажів чи об’єктів, а потужний інструмент художнього моделювання.
2. Вони надають текстові глибини, символізму, інтриги та культурних нашарувань.
3. Етимологічна мотивація, фонетична експресія та культурні алюзії забезпечують високу лінгвістичну та літературознавчу цінність цього пласту лексики.
4. Завдяки цьому власні назви слугують мостом між реальністю читача та вигаданим світом твору, формуючи ефект повного занурення.

2.1.4. Лексичні поля у художньому просторі письменниці

Лексичні поля є одним із ключових інструментів, що використовує Джоан Роулінг для побудови структурно цілісного і водночас багатовимірного художнього простору в серії романів про “Harry Potter” («Гаррі Поттер», офіційний переклад). Лексичні об’єднання, утворені на основі тематичної спільності, забезпечують смислову організацію тексту, сприяють поглибленому сприйняттю світу магії та підтримують когнітивну логіку читача під час занурення у вигадану реальність.

Основні лексичні поля у романі

1. Лексичне поле «магія».

Це поле охоплює широкий спектр слів, пов'язаних із закляттями, магічними предметами, істотами та явищами, що є ядром вигаданого світу:

- Закляття: “Lumos” («Люмос»), “Wingardium Leviosa” («Вінгардіум Левіоса»), “Avada Kedavra” («Авада Кедавра») – всі терміни мають латинські або псевдолатинські корені, що підсилює відчуття давньої магічної традиції.

- Магічні предмети: “Sorting Hat” («Розподільний капелюх»), broomstick” («мітла»), “Philosopher’s Stone” («Філософський камінь») – ці слова маркують об’єкти, що виконують сюжетні, символічні та стилістичні функції.

- Магічні істоти: “goblins” («гобліни»), “dementors” («дементори»), “hippogriffs” («гіпогрифи») – назви, які, ґрунтуючись на фольклорній основі, отримують авторську інтерпретацію в межах оригінального світу.

Це лексичне поле визначає основу онтології магічного простору, структуруючи його відповідно до жанрових вимог фентезі-роману.

2. Лексичне поле «емоції».

Лексеми, що передають внутрішні стани персонажів, зокрема емоції, утворюють другий тематичний шар:

- Страх і загроза: “terror” («жах»), “danger” («небезпека»), “dread” («страхіття») – інтенсивно використовуються в епізодах із “Voldemort” («Волдеморт») чи “dementors”.

- Радість і тепло: “joy” («щастя»), “laughter” («сміх»), “comfort” («затишок») – з’являються у сценах спілкування “Harry”, “Ron” і “Hermione” («Гаррі», «Рон» і «Герміона»).

- Конфліктні стани: “anger” («злість»), “resentment” («образа»), “hostility” («ворожість») – супроводжують суперечки, як-от між “Harry” та “Draco Malfoy” («Драко Малфой»).

Ці лексеми забезпечують емоційне наповнення, а також виконують функцію мотиваційного пояснення вчинків героїв.

3. Лексичне поле «освіта».

Навчальний процес у “Hogwarts” («Гогвортс») моделює окрему мовну підсистему:

- Дисципліни: “Potions” («зілляваріння»), “Transfiguration” («трансфігурація»), “Defence Against the Dark Arts” («захист від темних мистецтв») – засвідчують академічний аспект світу магії.

- Обладнання: “wand” («магічна паличка»), “cauldron” («казан»), “parchment” («пергамент») – маркують матеріальну частину шкільного побуту.

- Факультети: “Gryffindor”, “Slytherin”, “Ravenclaw”, “Hufflepuff” – лексеми, що формують соціальну ідентичність учнів.

Це поле імітує структуру реальної освітньої моделі, додаючи художньому простору автентичності.

Семантичні зв’язки між лексичними полями

1. Перехресна семантика.

Лексичні поля не функціонують ізольовано, а активно взаємодіють:

- Magic + Education: “Defence Against the Dark Arts” – водночас навчальна дисципліна й елемент фентезійної реальності.

- Magic + Emotion: використання “Avada Kedavra” супроводжується страхом, зневірою, шоком – це сцени, де зливаються значення обох полів.

2. Сюжетна функція.

Полілексемні утворення забезпечують логіку розвитку дії. Закляття (“Expelliarmus”) пояснюють механізм перемоги, тоді як слова з поля emotion визначають етичний вибір персонажа, наприклад – милосердя, гнів чи страх.

Функціональний вплив лексичних полів на художній простір

1. Моделювання багаторівневої реальності.

Лексичні поля формують поліфонічну структуру світу, що включає одночасно фольклорний, освітній, психологічний і соціальний виміри.

2. Емоційна іммерсія читача.

Унаслідок функціонування поля emotion читач не лише спостерігає, а й емоційно долучається до подій, асоціює себе з героями.

3. Виразний авторський стиль.

Особливості лексики – поєднання латинізмів, авторських неологізмів та фольклорної лексики – формують мовну впізнаваність стилю J. K. Rowling.

Проміжні висновки

1. У романі “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” функціонування лексичних полів є засобом структуризації художнього простору та формування цілісної мовної реальності.
2. Перехресна семантика між полями забезпечує інтеграцію сюжетних, емоційних та концептуальних пластів тексту.
3. Завдяки тематично організованій лексиці створюється ефект повної залученості читача до вигаданого світу, що підтверджує універсальність лексико-семантичних моделей у художньому дискурсі J. K. Rowling.

2.2. Мовний стиль героїв у романах про Гаррі Поттера (на прикладі роману «Гаррі Поттер і таємна кімната»)

Індивідуалізований мовний стиль персонажів у романах Джоан Роулінг виконує важливу функцію у розкритті характерів, мотивацій та міжособистісної динаміки. У романі “Harry Potter and the Chamber of Secrets” («Гаррі Поттер і Таємна кімната», офіційний переклад) мовна поведінка героїв є відображенням їхнього внутрішнього світу, соціального статусу, цінностей та психологічного стану. Кожен персонаж демонструє унікальний вербальний стиль, що служить додатковим засобом побудови художнього простору твору.

Мовна характеристика основних персонажів

1. “Harry Potter” («Гаррі Поттер»): мовна експресія як індикатор внутрішньої напруги.

Мовлення Гаррі – просте, емоційне, позбавлене надмірного стилістичного оздоблення. Воно функціонує як засіб вираження сумнівів, страхів і внутрішніх пошуків:

- Приклади: “What are those voices?”, “I didn’t do it!” – прямі запитання й вигуки вказують на емоційне напруження.

- Його короткі фрази, типу “It wasn’t me!”, посилюють драматизм і виражають потребу в захисті.

Стилістичний засіб: короткі речення, вигуки, питання – підсилюють динамічність мовлення та його емоційне забарвлення.

2. “Ron Weasley” («Рон Візлі»): простота, гумор і мовна імпульсивність.

Мовлення Рона забарвлене просторіччям, іронією та спонтанністю, що відображає його походження з великої родини середнього класу:

- Приклади: “You’ll be opening the Serpent Fan Club soon!”, “Hang on, Harry, this is gonna be wild!”

- Часте використання слів на кшталт “mental”, “weird” тощо, а також незавершених синтаксичних конструкцій.

Стилістичний засіб: жарти, просторіччя, розмовні кліше – створюють образ дружнього, дотепного персонажа.

3. “Hermione Granger” («Герміона Грейнджер»): формальність, академізм і дидактизм.

Герміона – носійка формалізованої та книжної мови. Її репліки – довгі, логічно структуровані, насичені термінами:

- Приклади: “The Basilisk is a giant serpent that kills with a single glance”, “I read about it in 'Hogwarts: A History'”.

- Навіть у побутових ситуаціях її мовлення зберігає наукову точність.

Стилістичний засіб: складні речення, терміни, інтертекстуальні посилання – формують образ інтелектуально розвиненої учениці.

4. “Draco Malfoy” («Драко Малфой»): зневага, сарказм, агресивна риторика.

Мовлення Драко спрямоване на приниження, висміювання та провокацію конфлікту:

- Приклади: “Mudbloods don’t belong at Hogwarts”, “Potter’s just a publicity stunt for Gryffindor”.

- У його репліках переважає емоційно негативна лексика: “filthy”, “stupid”, “pathetic”.

Стилістичний засіб: сарказм, зневажливі епітети, категоричність – підсилюють образ зарозумілого антагоніста.

5. “Tom Riddle” («Том Редл»): риторичність, маніпулятивність, інтелектуальна холодність.

Мовлення Тома Редла (юна версія “Voldemort”) – витончене, структуроване, з вишуканою емоційною дистанцією:

- Приклади: “I didn’t want to hurt anyone, Harry. But you left me no choice”, “Surely you can see I was right”.

- Він звертається до Гаррі у спокійній, проте зверхній формі, використовуючи риторичні питання та приховані звинувачення.

Стилістичний засіб: риторика, логічна побудова, іронічна ввічливість – створюють образ харизматичного, але небезпечного опонента.

Функції мовного стилю в межах художнього світу

1. Поглиблення характеру персонажів.

Контраст між мовною прямою Гаррі й сарказмом Малфоя або між академічною мовою Герміони й іронією Рона розкриває багатовимірність характерів.

2. Атмосферотворення.

Мовлення персонажів задає тон окремим сценам. Наприклад, динаміка діалогу між Гаррі та Редлом у фіналі роману створює високу драматичну напругу.

3. Динаміка розвитку сюжету.

Зміни в мовленні персонажів – важливий маркер їх особистісного зростання. Гаррі поступово набуває впевненості у власних силах, що простежується в рішучіших висловлюваннях у фінальних главах.

Результати аналізу

1. У романі “Harry Potter and the Chamber of Secrets” мовний стиль кожного персонажа є унікальним, слугує засобом самовираження та визначає емоційний ритм подій.

2. Стилiстичні прийоми – сарказм, ерудована лексика, просторіччя, риторичні фігури – дозволяють побудувати індивідуальний мовний портрет кожного героя.

3. Мова виконує не лише функцію комунікації, а й є елементом авторського стилю, що забезпечує цілісність художнього простору та занурення читача в психологічні глибини роману.

2.3. Сюжетно-композиційні особливості у романах письменниці (на прикладі роману «Гаррі Поттер і В'язень Азкабану»)

Третя частина серії романів Джоан Роулінг – “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban” («Гаррі Поттер і В'язень Азкабану», офіційний переклад) – вирізняється високим ступенем сюжетної складності, композиційною багаторівневістю та інтеграцією мотивів детективу, фентезі та психологічної драми. Структура роману поєднує лінійний розвиток подій із використанням елементів часової петлі, що дозволяє здійснити перегляд ключових сцен із альтернативної точки зору. Такий прийом істотно збагачує наратив і посилює емоційне занурення читача в текст.

Композиційні особливості роману

1. Хронологія та структурна багатоплановість

Роман має подвійний хронологічний вимір:

- Основна сюжетна лінія зосереджена на хронологічному викладі подій навчального року у “Hogwarts” («Гогвортс»), включаючи загрозу, яку становить “Sirius Black” («Сіріус Блек»), та зіткнення з “Dementors” («дементорами»).

- Паралельна лінія реалізується в кульмінаційній частині через використання “Time-Turner” («маховик часу», офіційний переклад), що

дозволяє “Harry” («Гаррі») та “Hermione” («Герміоні») змінити хід ключових подій.

Така побудова створює ефект перегляду реальності в ретроспекції, де одна сцена спостерігається двічі – у «реальному» часі й у його зміненій версії.

2. Класична п'ятичленна композиція з інноваційними елементами:

- Експозиція: знайомство з дементорами, “Sirius Black”, новими викладачами – “Professor Lupin” («професор Люпин»).

- Зав'язка: поява дементорів у “Hogwarts Express”, перші згадки про зраду “Sirius Black”.

- Розвиток дії: поступове збирання інформації про “Peter Pettigrew” («Пітер Петігрю») та внутрішнє розслідування героїв.

- Кульмінація: використання “Time-Turner” для порятунку “Buckbeak” («Бакбік») та Сіріуса.

- Розв'язка: усвідомлення Гаррі нової правди про минуле батьків і набуття особистої зрілості.

Ключові сюжетні елементи

1. Функція дементорів у сюжеті

“Dementors” – не лише фізичні антагоністи, а й алегорії психологічної травми, що переслідує Гаррі:

- Їхня присутність спричиняє флешбеки, пов'язані з втратою батьків.

- Вивчення “Patronus Charm” («закляття Патронус», офіційний переклад) символізує подолання страху через силу волі.

2. Персонаж Сіріуса Блека як носій конфлікту і надії

“Harry” сприймає “Sirius” як загрозу до моменту розкриття істини:

- Початковий образ “Sirius Black” – уособлення злочинності, жорстокості, зради.

- Відкриття невинуватості Сіріуса трансформує його у символ родинної надії та втраченої спорідненості.

3. Часова петля як структурний і філософський елемент

Інструмент “Time-Turner” забезпечує механізм сюжетного зламу:

- Герої впливають на хід подій, що вже відбулися, тим самим ставлячи під сумнів лінійність часу.

- Епізод, у якому Гаррі бачить «сам себе», виконуючи “Expecto Patronum”, виконує функцію самоусвідомлення – ключову в його психологічній еволюції.

Тематичне наповнення роману

1. Родинні зв'язки.

Через персонажа “Sirius Black” тематика родини набуває особливого змісту:

- Сіріус як єдиний близький родич Гаррі, що дає йому надію на сім'ю.
- Спогади про “James Potter” («Джеймса Поттера») через розповіді Сіріуса й “Remus Lupin” формують для Гаррі нову ідентичність.

2. Мотив дорослішання.

Центральною є трансформація “Harry” як персонажа:

- Створення “Patronus” символізує емоційне дозрівання.
- Сумніви в офіційній версії подій і здатність до критичного мислення – ознаки когнітивної зрілості.

3. Пошук правди як детективний мотив

Викриття “Peter Pettigrew” як справжнього зрадника – ключовий сюжетний твіст:

- Герої ведуть незалежне розслідування.
- Істина виявляється неочевидною, що розкриває складність морального вибору в тексті.

Результати аналізу

1. У романі “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban” класична композиційна схема поєднується з інноваційними елементами (часова петля, зміщення перспективи), що забезпечує багатовимірність наративу.

2. Сюжетна інтрига тримає читача в напрузі завдяки ефекту «непередбачуваної ретроспекції», притаманної лише цьому тому серії.

3. Теми родини, дорослішання й правди інтегруються в структуру твору, розкриваючи глибину персонажів і багатошаровість світу, створеного Джоан Роулінг.

2.4. Формування символічної системи за допомогою мовних засобів у романах про Гаррі Поттера (на прикладі роману «Гаррі Поттер і Смертельні реліквії»)

Фінальний том серії Джоан Роулінг – “Harry Potter and the Deathly Hallows” («Гаррі Поттер і Смертельні реліквії», офіційний переклад) – характеризується найвищим ступенем концептуальної насиченості й символічної складності. Центральне місце в композиційній і смисловій структурі роману посідає триєдність магічних об’єктів: “Elder Wand” («Бузинова паличка»), “Resurrection Stone” («Камінь воскресіння») та “Invisibility Cloak” («Мантия-невидимка»), які репрезентують три різні форми ставлення до смерті та влади. Вони функціонують не лише як сюжетні механізми, а як символи морального вибору, філософських орієнтирів та етичних дилем, а мовні засоби, що їх описують, формують потужну семантичну систему.

Символічна тріада Смертельних реліквій

1. “Elder Wand” («Бузинова паличка»): символ влади, спокуси і руйнування.

Бузинова паличка – наймогутніший чарівний артефакт, оточений легендою про владу над смертю. У тексті вона постає як предмет, що зваблює, спокушає й зрештою знищує свого власника:

- Епітети: “unbeatable” («непереможна»), “fatal” («фатальна»), “ancient and feared” («давня і страшна»).

- Метафори: “death’s tool” («знаряддя смерті»), “weapon of pride” («зброя гордині»), “temptation incarnate” («втілена спокуса»).

Символічна функція: паличка уособлює жадобу контролю, але також показує обмеження влади, яка базується на насильстві. Її історія – це історія саморуйнування.

2. “Resurrection Stone” («Камінь воскресіння»): символ втрати, жалю і духовної слабкості.

Камінь воскресіння втілює людське бажання подолати втрату, відновити зв’язок із померлими. Його сила – ілюзорна, адже ті, хто повертається, є лише тінями:

- Лексика: “sorrow” («жаль»), “grief” («скорбота»), “unreachable ghosts” («недосяжні привиди»).

- Поетичні звороти: “shadows of memory” («тіні пам’яті»), “echoes of the soul” («відлуння душі»).

Символічна функція: камінь уособлює неможливість повернення минулого й потребу його прийняття. Його використання Гаррі перед фінальною жертвою – не прояв слабкості, а акт глибокого внутрішнього примирення з долею.

3. “Invisibility Cloak” («Мантия-невидимка»): символ захисту, обережності та мудрості.

Єдина реліквія, яка не провокує конфлікт, а дозволяє уникнути насилля, мантия наділена позитивною конотацією:

- Метонімії: “the shroud of safety” («покрив безпеки»), “veil of wisdom” («вуаль мудрості»).

- Образи: “shield from death” («щит від смерті»), “path of discretion” («шлях розважливості»).

Символічна функція: мантия символізує не слабкість, а силу уникання зла, захист без знищення. Вибір Гаррі користуватись саме нею підтверджує його етичну перевагу.

Мовні засоби побудови символіки

1. Легенда про трьох братів:

- Викладена в стилі “fairy tale” («казки»), ця притча створює міфологічну глибину для тріади реліквій.

- Використання алегорій – “three brothers” («три брати») як три стратегії відношення до смерті – та повторів, зокрема фрази “each asked for a gift” («кожен попросив дарунок»), підсилює символічний зміст.

2. Епітети, метафори, контрасти:

- Для кожного артефакта вживаються індивідуалізовані стилістичні характеристики:

- “Elder Wand”: “deadly” («фатальна»), “enslaving” («поневолююча»), “cold to the touch” («холодна»).

- “Resurrection Stone”: “fragile” («крихкий»), “weight of memory” («тягар пам’яті»), “cracking with grief” («треснутий скорботою»).

- “Invisibility Cloak”: “warm” («теплий»), “light as air” («легкий як повітря»), “perfectly seamless” («ідеально гладкий»).

- Контраст між описами – «темна» (“deadly”, cold”) / «світла» (“warm”, “light”) лексика – підкреслює різне моральне навантаження кожної реліквії.

3. Символізм через синтаксис і порядок опису

- Першою завжди подається паличка – символ активної сили, далі камінь – пасивної скорботи, останньою – мантия як завершення циклу прийняття.

Символічна система та її функції

1. Моральний вибір героя

Смертельні реліквії – не лише предмети, а випробування характеру Гаррі. Він обирає:

- Не силу (як “Voldemort”),
- Не відчай (як другий брат із легенди),
- а захист, мудрість і прийняття (як третій брат).

Цей вибір демонструє повну особистісну зрілість і трансцендентний рівень мислення героя.

2. Філософія смерті

Через ці символи Джоан Роулінг формулює свою відповідь на фундаментальне питання:

“To the well-organized mind, death is but the next great adventure”
(«Для впорядкованого розуму смерть – лише наступна велика пригода»).

Таким чином, смерть у романі – не ворог, а метафізичне завершення, яке можна прийняти із гідністю.

Результати аналізу

1. Тріада “Deathly Hallows” функціонує як семіотичний код роману, відображаючи не лише сюжет, а й моральні, культурні й екзистенційні сенси.
2. Мовні засоби – епітети, алегорії, метафори, стилістичні контрасти – формують цілісну символічну систему, що дозволяє читачеві інтерпретувати об’єкти як універсальні архетипи.
3. Через використання реліквій письменниця пропонує інтерпретацію смерті не як кінця, а як випробування зрілості, любові та самопожертви.

Висновки до другого розділу

У результаті аналізу мовних особливостей та лінгвістичних прийомів у романах Дж. Роулінг про Гаррі Поттера виявлено, що авторка створює складну мовну модель художнього світу, яка функціонує як концептосфера, насичена неологізмами, символами та стилістично маркованою лексикою. Неологізми, власні назви, специфічні мовні структури й лексичні поля утворюють внутрішню логічну систему, що забезпечує глибину та автономність магічного простору. Власні назви, у свою чергу, не лише ідентифікують персонажів і об’єкти, а й слугують потужними семантичними маркерами, відображаючи ціннісні й емоційні характеристики художньої дійсності.

Стилістичні особливості мови персонажів репрезентують не лише індивідуальні мовні портрети, а й ідеологічні настанови й соціальні моделі, властиві англійській культурі. Символічні структури, вмонтовані у мовне тло

романів, дозволяють виявити системні концепти, такі як «магія», «ідентичність», «страх», «моральний вибір», які у своїй взаємодії утворюють цілісну концептосферу творів. Таким чином, мовний аналіз текстів Дж. Роулінг не лише підтверджує функціонування концептів у межах лінгвістичного моделювання, а й дає змогу виявити їхню когнітивну, культурну та дидактичну функціональність у контексті філологічної освіти.

РОЗДІЛ 3. СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

3.1. Роль інформаційних технологій у створенні електронних посібників

Інформаційні технології відіграють ключову роль у процесі створення електронних посібників, адже їх використання забезпечує інтерактивність, доступність та персоналізацію навчального процесу. У сучасному освітньому середовищі електронні посібники стають не просто цифровими аналогами друкованих підручників, а й комплексними навчальними платформами, які інтегрують мультимедійні матеріали, адаптивні системи навчання та засоби зворотного зв'язку для студентів. Важливість інформаційних технологій у цьому контексті зумовлена необхідністю оптимізації освітнього процесу, особливо в умовах дистанційного та змішаного навчання, де студенти не завжди мають можливість безпосередньо взаємодіяти з викладачем. Використання сучасних технологій дозволяє автоматизувати багато аспектів навчання, забезпечуючи студентам можливість глибшого засвоєння матеріалу завдяки інтерактивним завданням, відеолекціям, тестовим системам і форумам для обговорення.

Однією з основних переваг інформаційних технологій є можливість інтеграції мультимедійних елементів, таких як відео, аудіо, анімації та інтерактивні моделі, що значно покращує сприйняття навчального матеріалу та робить його доступнішим для студентів із різними стилями навчання. Наприклад, використання відеоматеріалів дозволяє наочно продемонструвати складні процеси, що особливо важливо для дисциплін, які вимагають візуалізації, таких як природничі науки, інженерія чи медицина. Водночас інтерактивні вправи та симуляції сприяють активному навчанню, дозволяючи студентам не лише пасивно сприймати інформацію, але й безпосередньо

взаємодіяти з матеріалом, моделюючи реальні ситуації та перевіряючи свої знання на практиці.

Крім того, електронні посібники можуть включати адаптивні навчальні системи, які аналізують успіхи студентів та пропонують індивідуальні завдання відповідно до їхнього рівня знань. Такі системи, засновані на технологіях штучного інтелекту, дозволяють автоматично підбирати навчальний контент, що відповідає потребам конкретного студента, допомагаючи йому закріплювати слабкі місця та розвивати сильні сторони. Це особливо важливо в умовах масової освіти, де викладач не завжди має змогу приділити достатньо уваги кожному студентові. Наприклад, платформи, які використовують штучний інтелект, можуть автоматично визначати, які теми потребують додаткового вивчення, і рекомендувати відповідні матеріали чи вправи. Завдяки цьому студенти отримують персоналізований підхід до навчання, що сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу.

Іншою важливою функцією інформаційних технологій у створенні електронних посібників є можливість інтеграції тестових систем та автоматизованого оцінювання знань. Завдяки використанню онлайн-тестів, інтерактивних контрольних завдань та самоперевірок студенти можуть регулярно оцінювати свої знання без необхідності чекати на зворотний зв'язок від викладача. Це не лише економить час викладачів, а й підвищує рівень самостійності студентів, спонукаючи їх відповідальніше ставитися до навчального процесу. Крім того, електронні посібники можуть містити різноманітні форми тестування, зокрема багаторівневі запитання, інтерактивні вправи, симуляції та кейс-стаді, що дозволяють оцінити не лише рівень засвоєння теоретичного матеріалу, а й здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Важливу роль відіграє й можливість зворотного зв'язку, який можна реалізувати через інтеграцію форумів, чатів або систем коментарів у електронні посібники. Це дозволяє студентам ставити запитання, обговорювати складні теми з одногрупниками або отримувати консультації

від викладачів у режимі реального часу. Таким чином, електронні посібники стають не лише інструментом для самостійного навчання, а й ефективним засобом для колективної роботи та обговорення, що є важливим елементом сучасного освітнього процесу.

Використання хмарних технологій дозволяє забезпечити доступ до електронних посібників з будь-якого пристрою та будь-якого місця, що особливо важливо для студентів, які поєднують навчання з роботою або проживають у віддалених регіонах. Наприклад, системи на основі Google Drive, Microsoft OneDrive або спеціалізованих освітніх платформ надають можливість працювати з навчальними матеріалами незалежно від місця перебування, що значно підвищує гнучкість навчального процесу. Крім того, хмарні сервіси забезпечують можливість автоматичного збереження даних та синхронізації прогресу студентів, що дозволяє їм продовжувати навчання з будь-якого пристрою без ризику втрати матеріалів.

Однією з найперспективніших технологій, що використовується у створенні електронних посібників, є доповнена та віртуальна реальність, які дозволяють створювати унікальні інтерактивні навчальні середовища. Наприклад, у сфері медицини студенти можуть використовувати віртуальні симуляції для відпрацювання навичок хірургічних операцій, а в технічних дисциплінах – взаємодіяти з 3D-моделями складних механізмів. Такі технології значно розширюють можливості навчального процесу, роблячи його більш реалістичним та ефективним. Завдяки віртуальним лабораторіям студенти можуть проводити експерименти, які в реальному житті потребували б значних ресурсів або були б небезпечними. Крім того, віртуальна реальність може сприяти зануренню у навчальний процес, підвищуючи рівень мотивації та зацікавленості студентів.

Важливою перевагою інформаційних технологій є можливість створення електронних посібників у відкритому доступі, що сприяє демократизації освіти та забезпеченню рівного доступу до знань для всіх охочих. Відкриті освітні ресурси, такі як Coursera, edX, Khan Academy, дозволяють студентам

з усього світу отримувати доступ до якісних навчальних матеріалів незалежно від їхнього фінансового стану або місця проживання. Це є особливо важливим у контексті глобалізації освіти, коли можливість навчатися у провідних університетах світу стає доступною завдяки використанню цифрових технологій.

Загалом, інформаційні технології докорінно змінюють підходи до створення електронних посібників, роблячи їх більш адаптивними, інтерактивними та доступними. Інтеграція мультимедійних елементів, адаптивних навчальних систем, тестових платформ, хмарних технологій та віртуальної реальності сприяє підвищенню ефективності навчального процесу та забезпечує студентам можливість навчатися у комфортних умовах, у власному темпі. Використання сучасних технологій у створенні електронних посібників дозволяє не лише покращити якість освіти, але й сприяти розвитку самостійного навчання, що є необхідною компетенцією у сучасному світі. З огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій, електронні посібники поступово перетворюються на універсальні навчальні платформи, які поєднують у собі найкращі традиційні методики з інноваційними підходами, відкриваючи нові можливості для студентів і викладачів.

Динаміка використання електронних та друкованих посібників

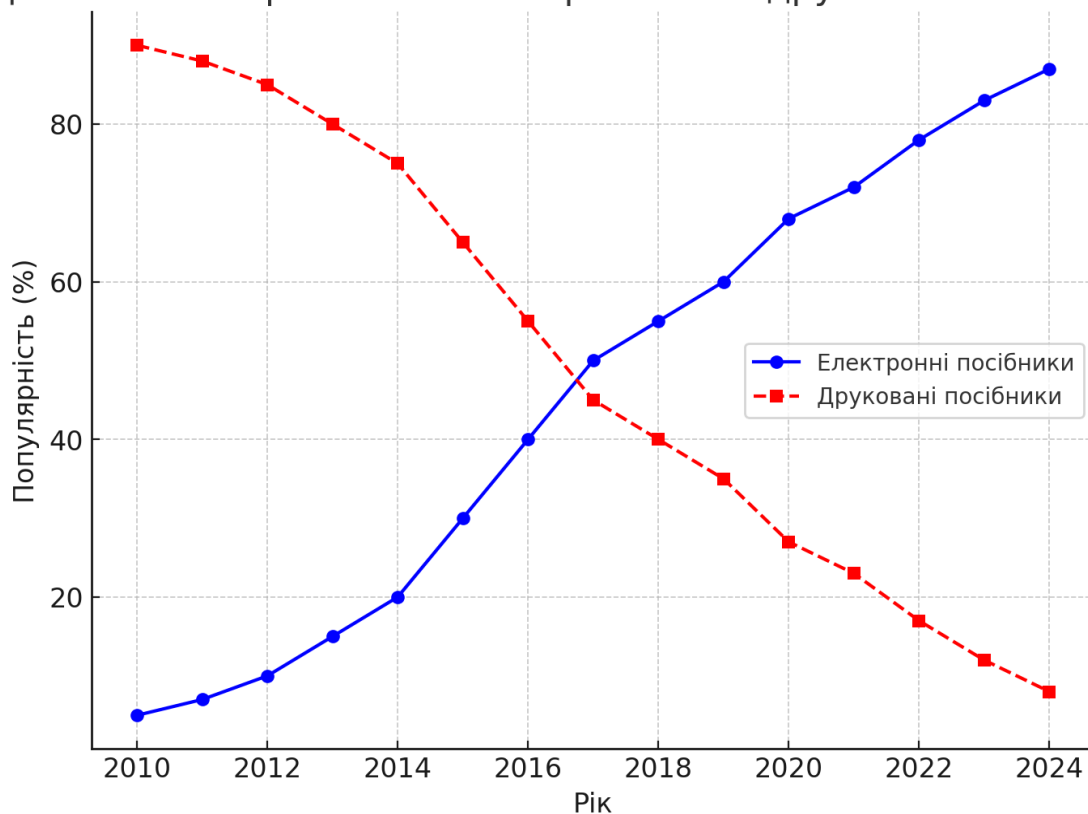

Рис. 3.1 Динаміка зростання використання електронних посібників

3.2. Використання текстових, аудіо- та відеоматеріалів у навчальному процесі

Використання текстових, аудіо- та відеоматеріалів у навчальному процесі є одним із найефективніших методів підвищення якості освіти, особливо в контексті створення електронних посібників. Завдяки цифровим технологіям освітній контент більше не обмежується друкованими підручниками або лекційними записами, а перетворюється на комплексний багатоформатний ресурс, що забезпечує глибше розуміння матеріалу та підвищує рівень залученості студентів. У випадку дослідження лінгвістичних прийомів у романах Дж. Роулінг електронний посібник, який містить текстові пояснення, аудіофайли та відеоаналіз уривків, може значно покращити засвоєння складних мовних конструкцій та культурних особливостей тексту. Взаємодія різних форматів інформації дозволяє студентам не тільки

ознайомитися з теоретичними аспектами мови, але й побачити їхню реалізацію на практиці, що робить навчання глибшим, різноплановим та ефективним.

Текстові матеріали залишаються основним компонентом електронних посібників, оскільки вони дозволяють систематизувати та структурувати інформацію, пояснювати теоретичні концепції та надавати розгорнуті аналітичні коментарі. Важливим аспектом є можливість інтерактивного форматування тексту, що включає гіперпосилання, інтеграцію графічних елементів, вкладення анотацій та коментарів. Це особливо актуально для аналізу літературних творів, оскільки дозволяє студентам швидко переходити до відповідних розділів книги, переглядати пояснення лексичних конструкцій або звертатися до додаткових джерел. У контексті дослідження лінгвістичних прийомів у романах про Гаррі Поттера використання інтерактивних текстових блоків може містити порівняння оригінальних фрагментів із перекладами, що сприятиме аналізу мовної адаптації та стилістичних особливостей тексту. Крім того, текстові матеріали можуть включати адаптивні глосарії, які дозволяють студентам миттєво отримувати пояснення складних термінів або контекстуально важливих слів, що значно полегшує розуміння твору.

Аудіоматеріали є незамінним елементом у вивченні мовних особливостей тексту, оскільки вони дозволяють студентам сприймати мову на слух, розвивати навички аудіювання та аналізувати інтонаційні особливості мовлення персонажів. У випадку дослідження романів Дж. Роулінг електронний посібник може містити аудіофрагменти з офіційних аудіокниг, начитаних носіями мови, що допоможе студентам звернути увагу на фонетичні особливості, вимову та мовну експресивність. Наприклад, слухаючи монологи Дамблдора або діалоги між персонажами, студенти можуть аналізувати інтонаційні засоби виразності, паузи, ритміку мовлення та їхній вплив на емоційне сприйняття тексту. Окрім цього, аудіофайли можуть використовуватися для демонстрації різних варіантів перекладу та їхньої вимови в різних мовних адаптаціях, що сприятиме порівняльному аналізу

стилістичних і лексичних рішень перекладачів. Додатково інтеграція аудіофайлів до електронного посібника дозволяє використовувати подкасти з аналізом мовних явищ, лекції експертів із прикладної лінгвістики та інтерв'ю з професійними перекладачами, які пояснюють свої підходи до роботи з текстами.

Відеоматеріали значно розширюють можливості електронного посібника, оскільки дозволяють використовувати кінематографічну адаптацію романів як об'єкт для лінгвістичного аналізу. Фільми про Гаррі Поттера є чудовим джерелом для порівняльного аналізу між літературним текстом та його екранною інтерпретацією, що дає можливість вивчати, як змінюється мовна структура в сценаріях, як адаптуються діалоги та які стилістичні прийоми використовуються для передавання настрою твору. Включення відеоуривків із субтитрами до електронного посібника допомагає студентам зіставляти оригінальні репліки персонажів із їхніми перекладеними версіями, аналізуючи лексичні, синтаксичні та семантичні зміни. Наприклад, сцени з діалогами професора Снейпа можуть бути використані для аналізу тональності мовлення, використання сарказму та лексичних засобів для створення авторського стилю. Крім того, відеоматеріали можуть містити лекції фахівців із когнітивної лінгвістики та аналізу дискурсу, які пояснюють особливості використання певних мовних конструкцій у різних жанрах.

Комбіноване використання текстових, аудіо- та відеоматеріалів створює ефект багатоканального навчання, що дозволяє студентам сприймати інформацію через різні сенсорні канали, що значно підвищує ефективність запам'ятовування. Наприклад, дослідження показують, що поєднання читання тексту, прослуховування аудіозапису та перегляду відеоматеріалів сприяє більш глибокому розумінню складних концепцій, оскільки інформація сприймається на різних рівнях обробки. В електронному посібнику можна інтегрувати систему адаптивного навчання, яка дозволяє студентам обирати найбільш зручний для них формат матеріалів або використовувати всі формати одночасно для кращого закріплення знань. Наприклад, при вивченні поняття

"лексичне поле" можна представити теоретичний текстовий опис, аудіозапис із поясненням від фахівця та відеопрезентацію з графічною візуалізацією прикладів, що зробить матеріал доступнішим для різних типів навчальних стилів.

Ще одним суттєвим аспектом є інтерактивність цифрового навчального контенту, яка забезпечує не лише пасивне засвоєння інформації, а й активну когнітивну взаємодію студентів із навчальним матеріалом. Наприклад, електронний посібник може містити інтерактивні завдання, такі як заповнення пропусків у тексті після перегляду відео, запис власного голосу для аналізу вимови, створення анотацій до прослуханих фрагментів або вибір альтернативних варіантів перекладу в інтерактивних тестах. Такі елементи не тільки підвищують рівень залученості студентів, а й сприяють кращому засвоєнню матеріалу за рахунок активного залучення до процесу навчання.

Загалом, використання текстових, аудіо- та відеоматеріалів у навчальному процесі відкриває широкі можливості для глибшого аналізу мовних явищ, покращення навичок сприйняття інформації та розвитку аналітичного мислення. У контексті електронного посібника, присвяченого аналізу лінгвістичних прийомів у романах Дж. Роулінг, інтеграція цих елементів дозволяє створити навчальний ресурс, який не тільки знайомить студентів із теоретичними аспектами мови, а й дає змогу практично застосовувати отримані знання, аналізувати оригінальні тексти, зіставляти переклади та розвивати навички критичного мислення. Таким чином, використання мультимедійного підходу в навчанні є важливим фактором підвищення ефективності освіти, сприяючи глибшому розумінню мовних явищ та їхньої ролі у створенні художнього простору літературних творів.

Розподіл популярності форматів навчальних матеріалів

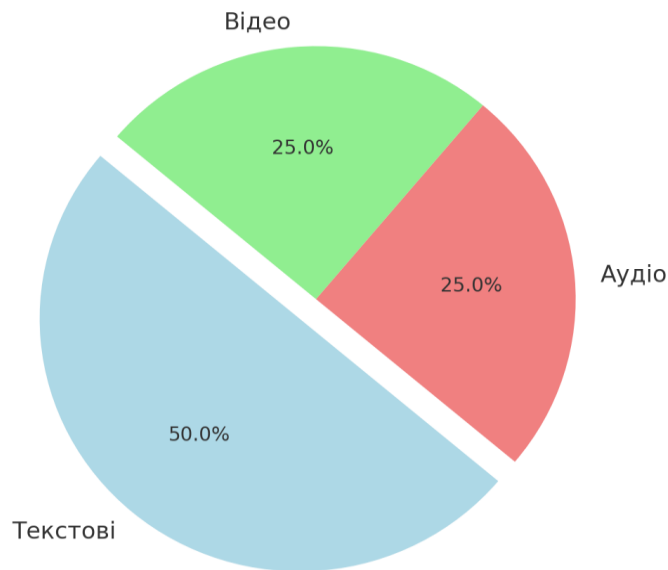

Рис. 3.2 Діаграма розподілу популярності форматів навчальних матеріалів

3.3. Розробка електронного посібника за допомогою Google Sites для вивчення лінгвістичних прийомів у романах про Гаррі Поттера

Використання цифрових платформ для створення електронних посібників відкриває нові можливості для систематизації, інтеграції мультимедійних матеріалів та організації інтерактивного навчального процесу. Одним із найзручніших і найефективніших інструментів для розробки таких ресурсів є **Google Sites**, який дозволяє створювати структуровані, доступні та динамічні освітні платформи без необхідності програмування. Застосування цієї технології у процесі створення електронного посібника для аналізу лінгвістичних прийомів у романах Дж. Роулінг забезпечує можливість поєднання текстових матеріалів, аудіо- та відеофайлів, інтерактивних завдань і тестів, що значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу.

Google Sites як платформа для створення електронного посібника пропонує низку переваг, серед яких: гнучкість у структуризації контенту, інтеграція з іншими сервісами Google (Docs, Drive, YouTube, Forms), адаптивність до різних пристроїв і легкість у використанні. Однією з головних

характеристик такого підходу є можливість інтеграції мультимедійних ресурсів, що особливо важливо для аналізу мовних явищ у літературних творах. Наприклад, у посібнику є розділи, присвячені *неологізмам, символіці власних назв, метафоричним конструкціям і особливостям стилю Дж. Роулінг*, доповнені текстовими поясненнями, аудіозаписами оригінальних уривків і відеоаналізами мовних особливостей персонажів.

Структура електронного посібника на базі Google Sites може бути організована за модульним принципом, що дозволяє логічно розподілити навчальний матеріал та забезпечити легкість навігації. Основні розділи можуть включати:

1. **Вступ**, де пояснюється мета посібника, методологія дослідження та основні аспекти лінгвістичного аналізу романів про Гаррі Поттера.
2. **Лінгвістичні прийоми у творчості Дж. Роулінг**, де подаються теоретичні матеріали щодо специфіки використання мовних засобів у текстах.
3. **Аналіз лексичних та стилістичних особливостей** – розділ, у якому містяться конкретні приклади мовних прийомів із тексту, зокрема *неологізми, архаїзми, алюзії, інтертекстуальні посилання*.
4. **Мультимедійна секція**, що включає аудіо- та відеофрагменти із книг і кіноадаптацій, які використовуються для порівняльного аналізу текстуального та кінематографічного дискурсу.
5. **Інтерактивні завдання та тести**, реалізовані через **Google Forms**, що дозволяє студентам оцінювати рівень засвоєння матеріалу в режимі реального часу.

Окрему роль відіграє *інтерактивність посібника*, що забезпечується можливістю коментування та обговорення матеріалів. Наприклад, функціонал Google Sites дозволяє створювати форуми для дискусій щодо інтерпретації мовних явищ у текстах, що сприяє розвитку критичного мислення студентів. Крім того, завдяки інтеграції із Google Docs можна створювати спільні документи для колективного аналізу уривків, де студенти можуть позначати

лінгвістичні конструкції, залишати коментарі та обговорювати особливості перекладу.

Адаптивність платформи, дозволяє студентам використовувати електронний посібник на будь-якому пристрої – комп’ютері, планшеті чи смартфоні. Це особливо важливо для сучасного освітнього середовища, де студенти можуть працювати з навчальними матеріалами незалежно від місця перебування. Крім того, Google Sites підтримує *функцію оновлення в режимі реального часу*, що дає можливість оперативно додавати нові матеріали, розширювати базу ресурсів та оновлювати інформацію відповідно до навчальних потреб.

Висновки до третього розділу

Таким чином, розробка електронного посібника на базі Google Sites для аналізу лінгвістичних прийомів у романах Дж. Роулінг дозволяє створити ефективний навчальний ресурс, що поєднує теоретичні знання, мультимедійні матеріали та інтерактивні можливості. Такий формат *сприяє глибшому аналізу мовних явищ, розвитку аналітичного мислення та підвищенню мотивації студентів*, оскільки дозволяє їм самостійно досліджувати мовну структуру тексту та взаємодіяти з матеріалами у зручному форматі. Завдяки можливостям Google Sites навчальний процес стає більш динамічним, адаптивним і доступним, що відповідає сучасним тенденціям цифрової освіти.

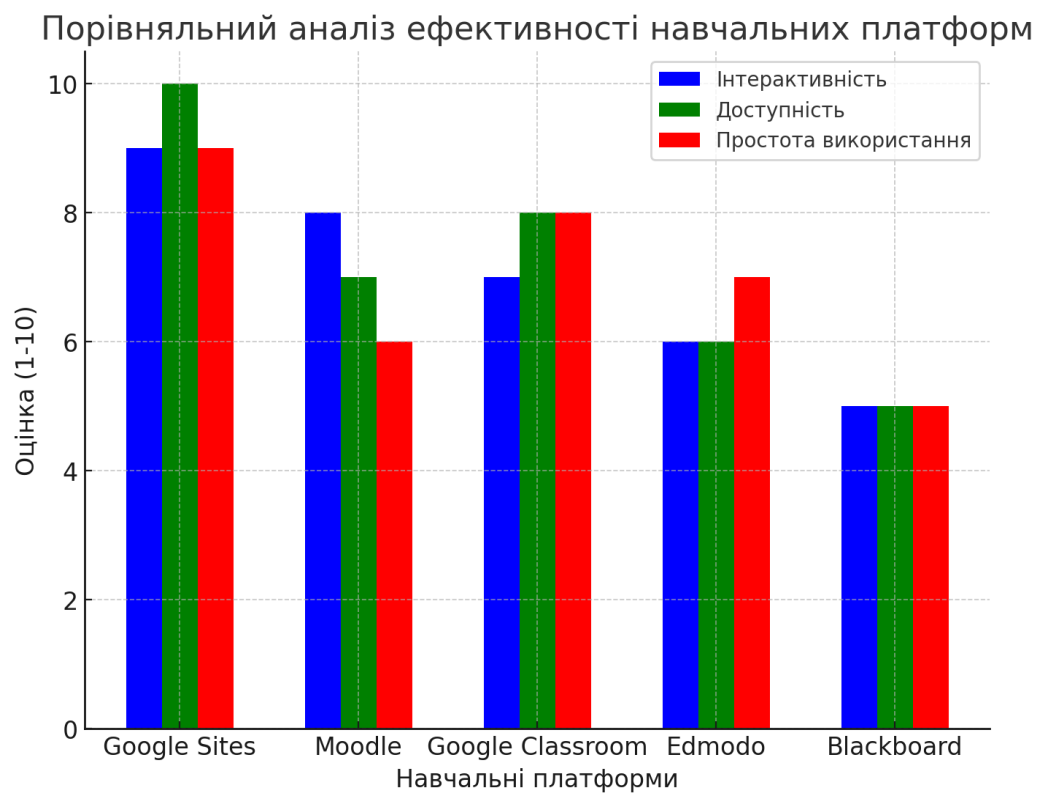

Рис. 3.3 Порівняльний аналіз ефективності різних навчальних платформ

ВИСНОВКИ

Дослідження лінгвістичного моделювання у художньому просторі Дж. Роулінг на матеріалі романів про Гаррі Поттера дає змогу глибше проаналізувати мовну структуру текстів, способи створення літературної реальності та механізми функціонування мовних засобів у межах вигаданого світу. Лінгвістичне моделювання, що передбачає аналіз лексичних, стилістичних, семантичних і прагматичних характеристик тексту, є одним із основних напрямів дослідження художньої літератури, оскільки дозволяє виявити закономірності формування образної системи, структурування символіки та побудови комунікативної стратегії автора. Романи Дж. Роулінг мають характерні риси не лише з погляду змістового наповнення, а й з огляду на специфіку мовної організації тексту, що забезпечує їхню стилістичну впізнаваність і багаторівневу структуру.

Важливим елементом лінгвістичного моделювання є формування лексичної системи, що поєднує елементи загальноновживаної англійської мови з новотворчими мовними конструкціями, неологізмами, іншомовними запозиченнями та архаїчними формами. У текстах Дж. Роулінг простежується тенденція до використання спеціальної лексики, яка виконує роль засобу створення магічного простору. Важливе місце у мовній системі займають неологізми, створені на основі латинських та грецьких коренів, а також через продуктивні словотворчі моделі сучасної англійської мови. Заклинання (*“Lumos”*, *“Expelliarmus”*, *“Avada Kedavra”*) не лише є функціональними одиницями художнього тексту, а й набувають статусу знакових мовних структур, що формують концептуальну організацію магічного світу. Їхня семантична природа свідчить про зв'язок вигаданої реальності з історичними, міфологічними та етимологічними процесами, що вказує на комплексність мовного моделювання.

Лексична організація тексту включає систему власних назв, що застосовуються для номінації персонажів, топонімів, магічних предметів і

міфологічних істот. Антропонімічний і топонімічний простір романів ґрунтується на використанні прихованих значень у межах окремих лексем: наприклад, ім'я *Severus Snape* асоціюється з рисами суворості (*severe*), тоді як "*Albus Dumbledore*" символізує мудрість і чистоту (лат. "*albus*" – «білий»). Такий механізм номінації забезпечує багатошаровість семантичної структури тексту, що дозволяє зчитувати характеристики персонажів на рівні їхніх імен, ще до того, як розгортається їхня сюжетна лінія. Аналогічний підхід спостерігається при створенні топонімічного простору, де назви "*Hogwarts*", "*Diagon Alley*", "*Azkaban*" містять елементи мовної гри та фонетичних асоціацій, що сприяє побудові унікального семантичного поля.

Граматична та синтаксична структура тексту є ключовим елементом лінгвістичного моделювання, оскільки визначає організацію мовного матеріалу та особливості його реалізації у художньому тексті. Стил Дж. Роулінг характеризується поєднанням різнорівневих синтаксичних конструкцій, що забезпечує динаміку викладу та баланс між розповідною частиною й діалогами. У текстах широко застосовуються риторичні питання, повтори, інверсії, еліптичні конструкції та емоційно марковані синтаксичні форми, що сприяє інтенсифікації комунікативного впливу. Використання різноманітних мовних засобів створює ефект живої розмовної мови, який підсилює емоційне сприйняття та сприяє формуванню стилістично виразного тексту.

Мовна характеристика персонажів базується на використанні діалектних і соціолектних елементів. Наприклад, мовлення Хаґріда відзначається нестандартною орфографією та граматичними варіаціями, що підкреслює його соціальне походження та фонетичні особливості вимови. Аналогічно мовлення Драко Малфоя містить конструкції, що маркують його соціальний статус та зверхність щодо інших персонажів. Диференціація мовлення забезпечує виразність індивідуальних мовних моделей героїв та визначає соціальну ієрархію у межах художнього світу.

Стилістична організація тексту представлена широким спектром засобів художньої виразності, серед яких метафори, порівняння, епітети, гіперболи, алюзії та символічні образи. У романах Дж. Роулінг стилістичні прийоми виконують функцію не лише збагачення тексту, а й структуризації художнього простору. Наприклад, образ дементорів можна інтерпретувати як метафоричне втілення страху та відчаю, що підсилює психологічний вимір тексту. Використання символічних елементів створює ефект багатозначності, який дозволяє розглядати текст з позицій різних інтерпретаційних моделей.

Аналіз лінгвістичного моделювання у текстах Дж. Роулінг може бути доповнений використанням сучасних цифрових технологій. Інтеграція електронних ресурсів у процес дослідження мовних особливостей тексту сприяє покращенню розуміння матеріалу та розширює можливості аналізу. Використання платформи Google Sites для створення електронного посібника дозволяє розробити навчальний ресурс, що включає текстовий, аудіальний та візуальний матеріал, інтерактивні завдання, тести та аналітичні коментарі. Завдяки мультимедійним компонентам студенти можуть працювати з оригінальними текстами, слухати аудіофрагменти з офіційних аудіокниг, переглядати відеоматеріали з аналізом стилістичних прийомів та виконувати тестові завдання для самоперевірки.

Отже, лінгвістичне моделювання у романах про Гаррі Поттера охоплює широкий спектр мовних і стилістичних явищ, що забезпечують багаторівневість тексту та його унікальну художню організацію. Дж. Роулінг створює складну мовну систему, яка включає новотворення, семантичні трансформації, структуровану систему власних назв, багатозначні символи та стильові варіації, що формують текстовий простір, насичений мовними інноваціями. Використання сучасних методів лінгвістичного аналізу у поєднанні з цифровими технологіями дозволяє досліджувати ці явища на більш глибокому рівні, відкриваючи перспективи для наукових і навчальних підходів до вивчення мови та літератури. Інтеграція електронного посібника у навчальний процес сприяє підвищенню зацікавленості студентів, розвитку

їхніх аналітичних навичок та формуванню комплексного розуміння мовних особливостей художнього тексту, що є важливим етапом у розширенні можливостей лінгвістичної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва. : Наукова думка, 2004.
2. Андріанова Т. Лінгвістичне моделювання у літературознавстві. Львів: Видавництво ЛНУ, 2015.
3. Бандурка О. М. Лінгвістичний аналіз тексту: методологія і практика. Х. : Основа, 2016.
4. Барлотта К. Когнітивна стилістика: взаємодія тексту і свідомості. К. : Академперіодика, 2019.
5. Беліченко Л. І. Лінгвістичні засоби створення художнього простору. Одеса: ОНУ, 2021.
6. Богданова Н. Стилiстичні особливості творів масової літератури. К. : ВЦ «Академія», 2020.
7. Бреус Є. В. Теоретична граматика англійської мови. Львів: Видавництво Львівського університету, 2018.
8. Вербицька Л. Мовна концептуалізація художнього світу. К. : Інститут української мови, 2021.
9. Виноградов О. Неологізми у сучасній англійській мові. К. : Наукова думка, 2017.
10. Віхрова А. Семантична організація художнього тексту. Х. : Харківський університет, 2019.
11. Гаврилюк С. Аналіз мовних інновацій у творах Дж. Роулінг. Львів: Видавництво ЛНУ, 2022.
12. Гнатюк М. Когнітивні аспекти лінгвістичного моделювання. К. : Академія наук України, 2021.
13. Голубович В. Синтаксична структура англomовного художнього тексту. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018.
14. Горбачук Н. Фонетичні особливості англomовної літератури. К. : НАН України, 2016.

15. Гриценко П. Лінгвокультурологічний підхід до аналізу художнього тексту. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2020.
16. Гуменюк Л. Інтертекстуальність у художній прозі: теоретичні аспекти. Х. : Освіта, 2019.
17. Даниленко С. Мовні інновації у творах фентезі. К. : Видавництво Київського університету, 2022.
18. Дашенко І. Словотвірні процеси в англійській мові ХХІ століття. К. : Академперіодика, 2021.
19. Дорошенко О. Магічний дискурс у сучасній літературі. Х. : Освіта, 2018.
20. Дудник К. Мовна гра в англomовному художньому тексті. К. : КМУ, 2019.
21. Єрмоленко С. Функціональна стилістика сучасної англійської мови. К. : Інститут філології, 2020.
22. Жовтобрюх О. Граматична структура художнього тексту. Львів: Видавництво ЛНУ, 2017.
23. Захарченко В. Психолінгвістичні аспекти художнього мовлення. К. : Академія наук, 2021.
24. Зимовець О. Мовний аналіз фентезійної літератури. Дніпро: ДНУ, 2018.
25. Іванюк Л. Лексичні інновації в англomовній прозі. К. : Либідь, 2020.
26. Калініченко В. Символіка у творах англomовних письменників. Х. : Харківський національний університет, 2019.
27. Ковальчук М. Лексико-семантичний аналіз літературного тексту. Львів: Освіта, 2022.
28. Козаченко О. Дискурсний аналіз художнього тексту. К. : Видавництво Київського університету, 2021.
29. Кравець Ю. Еволюція художнього мовлення в англomовній літературі. К. : НАН України, 2018.

30. Лазаренко С. Семантичні особливості неологізмів у фентезі. Одеса: ОНУ, 2020.
31. Левченко Т. Синтаксичні конструкції у літературній англійській мові. Тернопіль: Підручники і посібники, 2019.
32. Макаренко В. Когнітивна лінгвістика: основні напрямки досліджень. Х. : Освіта, 2021.
33. Марченко Л. Мовна ідентичність у художньому тексті. К. : Академія наук, 2020.
34. Нікітіна О. Метафора у текстах англomовної художньої прози. Львів: Видавництво ЛНУ, 2019.
35. Олексієнко В. Лінгвокогнітивний підхід до аналізу англomовного тексту. К. : Наукова думка, 2021.
36. Павленко О. Лінгвістичне моделювання англomовного художнього тексту. Дніпро: ДНУ, 2018.
37. Підгірна М. Семантична структура літературного тексту. Чернівці: ЧНУ, 2020.
38. Поліщук І. Теорія тексту: методи та підходи. К. : Либідь, 2022.
39. Притула Н. Фразеологічні одиниці у художньому тексті. Одеса: ОНУ, 2019.
40. Романенко С. Функціональні стилі англійської мови. К. : КМУ, 2021.
41. Савченко Л. Неологізми у сучасній англomовній літературі. Львів: Освіта, 2022.
42. Семенюк О. Англomовний текст і проблеми його перекладу. К. : Інститут філології, 2021.
43. Синиця Г. Мовна символіка у романах Дж. Роулінг. К. : Академперіодика, 2022.
44. Скрипник В. Лексико-граматичні категорії в англomовному тексті. Одеса: ОНУ, 2019.

45. Смолярчук М. Семантичні процеси у літературній англійській мові. Х. : Освіта, 2018.
46. Сухомлин Ю. Лексичний аналіз художнього тексту. Дніпро: ДНУ, 2019.
47. Федоренко І. Дискурсивний аналіз англomовного тексту. Львів: Видавництво ЛНУ, 2021.
48. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Т. 2. – Донецьк : ДонНУ, 2012. 350 с.
49. Іваницька Ніна. «Модель» у металінгвістичній системі теоретичних постулатів // Зб. наук.ст. Донец. нац. у-ту ім. Василя Стуса. 2016. С. 7–12. [Інтернет-ресурс]. Режим доступу: <https://jgrst.donnu.edu.ua>.